

645
1958/3

საბჭოთა
ჯიჯი

№ 9 სექტემბერი 1958 წ.

გაბ

ნომერშია

დედა ენა *
 სკოლის მერხიდან *
 მესხური კილო — მოთხრობა *
 ნარკვევი ანასტასია ვირსალაძეზე *
 ალავერდანთ ქვრივი *
 სახლი ცის ქვეშ — მოთხრობა *
 აფრიკელ პოეტთა ლექსები *
 წერსლი ალზრდის თემაზე

გარეკანის პირველ გვერდზე — ფრიალო-
 აანი მოსწავლე, პოპულარული პატარა
 კინოსახიობი ნანი ჩიქვინიძე.
 ფოტო ს. ლოტყვის

გარეკანის შოთხე გვერდზე — ს. ო. ი.
 პლაგი.
 ფოტო მ. ალპერტის

პირველი გაკვეთილის შემდეგ

ფოტო გ. ვახტანგაძის

უცვლელად საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და
 სალიტერატურო-სამხატვრო ტრენალი
 შექმნები № 9. 1958 წელი

საბჭოთა
ქალი

მესხური ქელა

ლევან გომთა

მახატარი ლ. შენგელია

(ნაწევები რომანიდან)

სამხრეთისა და აღმოსავლეთის მოსაზღვრე საფარები უკვე ამხედრებულნი დახედნენ კახთ ბატონს. შექისა და შემახიის ფაშები იორა-ლაუნის შესართავში შემოსატყვევდ თავს უფრიდნენ ლაშქარს, დარუბანდისა და ურხისა კი კახ-ილისს ემუქრებოდნენ. მთა ქუთუხად სდუმდა... ხელსაყრელ დროს ელოდა...

ბილი განჯის ახალმა ფაშამ—ბეგლარბეგმა ზრუმი მაყენ აფრინა გრემს და მტკვარსამშორის მახლობლად ჩუმი პაეგინი შემოსთავაზა კახთ-ბატონს. «ყოვლად საჭირო, საჩქარო და საიდუმლო საქმის გამო», როგორც ეწერა არაბულ გრაგინელში. ხოლო საიდუმლო ბარათის, ქვემოთ ქართული მინაწერი ჰქონდა ჩვეუნიან არს მღერითს»

აღუქმანდრე გააოცა ამ მინაწერმა... განძის ახალ ბეგლარბეგის ვინაობა მან არ იცოდა. ხელად გიორგი ბატონიშვილი იხიმა და მტკვარსამაზირზე გააგზავნა.

გიორგიმ უნაღ შეკვარა მცირე ლაშქარი-ამალა და მტკვარსამაზირზე გვიდა. ქვედა სანაოსთან, მაღალ ნაპირზე კარავი დაადგვევინა და იქ მოისვენა. არავინ იცოდა ვინ მოვიდოდა, ან როდის მოვიდოდა. ჯერ გაფაციცებულად იყო გიორგი. მერმე დაჩაყუბი გააუწყსა და თავად წასვლიდა. ფხაზულ ძილში იყო შეპაჟრის ხმა რომ ჩამოესმა:

- ბატონიშვილი... მომზადდებიან!
- ვინა?— გიორგიმ სწრაფი გამოვიხიზლება და აზრის წაბმა იცოდა.

მგზობით ნაწევებს ლევან გომთას ისტორიური რომანიდან ამბობთ ვაჩაბი, ნიგნე III.

— თავად ინებო გახედვა!— და შეპაჟრემ კარვის კალთა ასწია.

გაღმიდან ნავი მოსცურავდა... გარდა მენა-ვეებისა ზედ ჩადროსანნი ჩანდნენ. გიორგი განიცვიფრდა.

ნავი ჩამოვიყვამ მტკვრისტანს და კარვისკენ აიღო გვიზ. გიორგიმ რამდენიმე კაცს დააწინაურა, თავად კი კარავში არჩია ლოდინი.

ნავი ნაპირს რომ მოადგა და კახ მესტუმრეებმა თოკი მოამაგრეს, მხოლოდ სამმა ჩადროსანმა გამოინაპირა. მათ თითქოს აცადეს ნავს უკან გაბანძილება. მერმე წინ წამოდგნენ, რიცყს ამოსცილდნენ თუ არა ჩამოქნენ, ჩადრები გადაიტვირთნენ, პირჯვარი ისხეს და მიწის ეამობრეს, მერმე-ლა წამოდგნენ. გველის პერანგებოვით, მიწის ხაოს შეატოვეს ჩადრები და კარვისკენ ამოჰყვნენ შედმარის. ახლა კი ზღ წამოიჭრა გიორგი და ჩავეყვა. წინ მოხლოა, კაეებუდარა. ტანად მანდილოსანი მოედოდა, მხრების ტოკვაზე გეტყობდა ფრადი იღვდა. ბილი ახლოს რომ მივიდა, თვალის კილოვებში ცრემლიც შეუმჩნია გიორგიმ. უკან მიფრულნი კი ხელჩაკიდებულნი ვივლიდნენ. ერთ სულ ყმაწვილი გოგო ჩანდა, მცირე და დაქალიშვილებული ქალწული. გიორგი ზრდილი თავდაბრით შეყვარა მათ.

მოხუცმა მანდილოსანმა შუბლზე აცოცა.

— შეილო, ქართულ ბატონიშვილს გხედავ?— ღმერთო, შენ გვიმეველე! კეთილი იყოს ჩვენი შეყვანა... და ჩვენი ნატერფალი ბედშემედიობის მომტანი... ამ წილად ქართულ მიწაზე— ისევ პირჯვარი ისხა და ისევ შეცრემლებული თვალები ხელსახოცით ამოიწმინდა მოხუცმა. გიორგი სდუმდა:

— მე, ბატონო, განჯის ბეგლარბეგის ქაიხოსრო ფაშას სახლობა გახლავარ, კახეთის წმიდა ადგილების მოსალოცავად მოვედი. ჩემი მეუღლის პირადი ელჩობაც ვიკისრებ; ესენი კი ჩემი ქალები არიან.—ხოლო თავის ქალებს შეგთიშომა რომ შეატოვ, დაურიდებლად შეუტყაბა:

— ნუ კრთობით უჩადრობით, აქ დათურქული მიწა ნუ გვიინათა!... ბატონიშვილი, ნურც თქვენ გაიკვირებებო, —ახლა გიორგის მიუბრუნდა— მძიმეა ჩადრის ჩრდილი. პირველად ახლა გაიმორეს პირხადე, დამეჩაგრენ უცხო-ობაში.

ბატონიშვილმა სათითაოდ ხელი ჩამოართვა მათ, «ჩადრგანშორება» დაბალი ხმით მიულოცა და კარავში შევიდა. ახლა კი მიხედ-მოიხედა და მხედრული კარავი მანდილოსანთა მისაღებად ისირცხელა.

— კარვის შეუფერებლობით ბოდიშს ვიხდი... ასე საპატო სტუმარო, ისიც მანდილოსანი არ მოველოდი!

მაგრამ ქალებს ეველაფერი ახარებდათ, ხვესურული ჯეჯიმი, თუშური ზოტზიანი მუთაქები, თურქული ჩითები, გრემული ქარგულ-პირსახოცი, პანკისური ბაღდაღები თუ ძველბრის ხალ-ფარდაგი. კარვის მცირე ჯვარხატმა და ლეცვანმა ხომ ცრემლივან სიხარულთი ალაცათ.

გიორგი მიხვდა, რომ ყოველივე ქართულს დანატრულნი და დახარბებულნი ყფინდ ქალებს. თავადც გული აუქრულდა. მიიხილინა და გაეცალა თადარგის ვასაწველ: გარეთ რომ გავიდა, შენიშნა გაღმიდან ისევ მოსცურავდა ნავი. ამ ჯერად სამი დაეაწერული

ცხენი და ერთი აქლემი ფრტუნითა და ტორეზის რეზის ქვეითი მორღვევა ნაჲს უკანა ტალღას ნახვე კი სახალნევი ეწყუო... გიორგი მიხედა, რომ მანდილოსნი კარგანის სტუმრები იყვნენ კახეთში და რატომღაც იამა... მითათრ ახალი კარგი დაადგმენა და უკან გამოზარუნდა... კარვის ბილიკზე ქალმწილი დახვდა, ბალღურად დამორცხვა, ნაწნავები ცისენინკაპზე იყარა:

— ბიძა გიორგი, ბატონო! დედამ შემოგივალთ დამა-ბატონიწილი... არა, ფაშა არა—უცხათ შვერთა, სახეზე ხელედი აიფრთა და უკან გაქცევა დაამირა.

— ყზაწვლ ქალბატონო!—შეაჩრა ვიორგიმ,—რა შემოთვალა დედათქვენმა!—ლიბილი ევლარ დამფრთა, რითაც სულ დაანია გოგონა. — ამა მე რა ვიცი... დამაფიწყდა, მოწიწე ბითაო, აცრკრტი თურქული სიტყვა არ გაუროო, რას იტყვისო... ვეუზნებოდი ნათო გაჯაზაენე, მე დამაფიწყდება-მეთქი... არ შეიძლევაო... ის გასათხოვარა ქალიაო, მორიღება არისო საჭირო, მე კი ბავშვად მოვლიანი!

გიორგიმ კბილთ დამიგრა სიცლიო, ამ გოგონას დანეულმა თხრობამ გული უუცრად გაუხსნა, კილოც შურბილ-შურმანაურა.

— რა ბეჭია, ჩემო კარგი!
— უიმე გამახსენდა; ბიძია გიორგი, რა კარგი ხარ! სწორედ ეს დამახარა. დედაჩემს ხორეშანი ჰქვია, თურქულად კი ხორეშანუშ... ჩემხ დას კი—

— ნათელა—დასაწრო გიორგიმ,
— უიმე, საიდან იცი!—სყოღნია სყოღნია! —გოგონა სხარტად მოტრიალდა და კარვისაკენ გაიქცა.

— მოიცა ჩემო, შენი სახელი მაინც არ მითხარა?
— გოგონა მობრუნდა და დიდმინუნელოვნად განუცხადა:

— მე კი ცისოს მეძახიან... მაგრამ რაჯა გაგიზრდები, თურქულად ზუღღიხან, ქართულად კი ეფემია დამეტყვევა... უიმე!—უცხათ ხელი პირზე მიიფარა ცისომ, რამდენს გლამარაკობ. დედამ კი გამაფრთხილა, ჩადრი თუ მოიხადეს იმას ნიშნავს, რომ სულ უნდა იფიქტკო! მი მეზიხარია... ნათელამ კი ტირთა სიხარულისაგან,—და ცისოს ისევ ყველაფერი დაავიწყდა, მაგრამ ამ დროს კარაიდან დაუძახეს.

— ნათელა მეძახის, გამოჯაგრდება, მია გიორგი დიხეუ და დარღიანი კაცი ჩანსო, და შენბეური ტაშფანდური არ დაიწყოო...

— ასე გითხრა და გაგაუმა?—უცვი სცილ-შეუკავებლად შევეითხა გიორგი, თან ნათელას შესახებ მეტის გაგების უუცარი სურვილი აღქრა.

— ასე მითხრა, მაგრამ მეც გაგაუმე.—ცისომ ბალღურ-ეშმაკურად შეხედა და ჩემად გაანდო—შენ ვინც მოვეწონება ყველა დარღიანი გეონიო!—მერმე კარვისაკენ მიძახა.—მოედივარ, მოედივარ!—და ფეხბარდად გაიქცა.

გიორგი რატომღაც ნასიამოვნება დარჩა ამ ბალღის ტოტონათქვაშით. საერთოდ ამ ქართულ ქალთა მოულოდნელმა ელჩობამ დრიად

დედა ენა

— წამიკითხე, წამიკითხე, წამიკითხე... ჟვალა დედას გამოუცდაი ეს ამბავი.

წამიკითხე...
თქვენც იტყუებულე ხართ, მიატყუათ საყვარე, უთო, სადილის საშუადინო და თქვენს ჰატარას მოუვადეთ...

— ეთო და არა ეთო რა... ბავშვი მაშინვე სმენად იცეკვა... თქვენც კითხულობთ ათას ზღაპარს, შთონრობას, თავჯადსაფავლს... და ვაჟო ფაშაველას მოთხრობები, „ჩიტო-ჩიტო-ჩიტორაბო...“ „ნადარქვეთა“; ფერდხანსატყბიანი ჩინური ზღაპრები.

— წიქარამ ბიჭს ორი ვადონსური საღამური ამტყა—საღმინო და სამწესარო...საღმინოს რომ დაეკურავდა, მთელი მინჯერის ფეკრელები და ზეგლები საღამურის ხმსზე ცეკვას იწყებდნენ... ბავშუს თვალები სინჯერული ფეკრე... როცა მოწინებთიდა სამწესაროს დაეკურავდა და მინჯერში სახაღმინოად წასული წიქარა მაშინვე მისვენ გამოუტყრებოდა... არაფრისხელ ნახათ თქვენს ჰატარას აღვადებულს და აცრუებულს...

— შელის ნურს დედა რად მოუკლესო, მელამ ჩირს ბარტყები რად შექმამო, როგორ თუ ამირანი გლდეზე მოვატყესო!

და თქვენც უხსნით, უბამობით და ისევ უკითხავთ...
კარგია... და იანცე მეტად საფრთხილი... მეტად მწელი...თქვენ უნდა შეკრბობითათ თქვენს ჰატარას ძველანი ჰარველად... თქვენ და ამ ფერად ნახატებინამ წიქარებმა... აქვენსეა დამოკიდებული, ვინ იქნება მომავალი გია, თაშინია, ქეთინა და მურანი...

ფირში წასულს, ალბათ, ხშირად გინატრიათ, როდის იქნება, თქვენს მავლამო კითხვა ისწავლის...

უთუოდ მავლ...
რაკი ახე ხშირად გუდავებთ, წამიკითხეთ, სათამაშოების ნაცვლად მავლ წიქარებს მოკითხეთ და ჰარველად დედა ენას!

— დედაკო, დედა ენას როდის მივიღე?
და შექმდე დაიწება: ი-ა, ზი ია, ზი თთი, თასი, თხა...

დედა ენა...
თითქმის ერთი საუკუნის წინ შესხინებამო ქართველმა საზოგადო მოღვაწემ და დედა მამულითელმა—იკობ გოკებამდემა შეადგინა ჰარველი „ქართული ანბანი და საქითხავი წიგნი უმწიფილიათის“, რომელსაც შექმდე „დედა ენა“ უწოდა.

და ამ დღიდან საღმინს შიეთისა ეს სიტყვაც და ეს წიგნიც. „დედა ენა“ ძრავალი თათბა გახარდა. სწავლობდნენ ქართულ ანბანს, ქართულ ენას... სწავლობდნენ ცხოვრებას, მამულისა და ერის სიყვარულს, სიყვარულს და ჰატარასებას... ამ წიგნმა გადარჩინა ქართველთა დედა ენა გახული საგუნებების მჯ დღეებს:

ბიჭო გიის ხარ მადლხანო,
დაურჩი დედამესო,
სამე რომ არა ტონდეს-რა,
ჩამოთრბინე ჩვენსათო...
... გასწავლი წარა-კითხვას,
არაკებს გიტყვი ბეგნათო...

ანდა—
წებამც არ დაკბინებოდა,
ჩიტო ნიბლიჯ ნარსედა,
ჩამოკოროლემს ალალი,
წაკივანს მადლს მიახედა...

...და დღისაც იაკობ გოკებამდელის „დედა ენა“ უკვებს საფუტელად იმ წიგნს, რომელსაც ჰარველად იღებენ ხელში ჩვენს ჰატარები.

„დედა ენა“, შენი ენა, შენი მწიწის, შენი გრის, შენი ტყვერის სიყვარულის ფეკრე და მირთა-მირი...

და თქიდან, სადც წერია—ი-ა... ზი ია... იწყება საზოგადო საოცრებათა შეცნობა... რატომ მიფრინავენ მურცხლები შემოდეკომობით და რად ბრუნდებიან ისევ გახაზულსე... რა არის ცისარტყელა, შუე და ღრუბელი, ვარსკვლავები, რა არის სამშობლო და მისი სიყვარული.

„დედა ენა“... დედასხეთი შენი და ახლობელი... და თუ მას შიყვარებენ, უთუოდ კარგები გახარდებიან თაშინია, ქეთინო, გია და მურანი...

სულ ერთია, თუნდაც სკოლის წლებს სტუდენტობის წლები არ მოჰყვებს, ეს მაინც ასე იქნება. ბავშვობა გაცილებს და... მოვა დრო, როცა შენც ცხოვრება შენვე უნდა გამოჰკლებ, შენივე ხეივანი, შენი შრომით.

შრომით და ვინ იცის, იქნებ ასე ეპოზია... ცხოვრება დაიწყოთ აი პეტე, აი ახლავძე, სკოლის მერიდიანს, ხანტყვიანთა ცხოვრება... ახეთია მათი ფაქტობი...

ისინი სულ ოცი დღეა მოვიდნენ ფაბრიკაში—მანანა ჩიხვაძე, თამარ ჭანტყია, ლია თევზაძე და ლუარა კანკია, მოვიდნენ და სიცოცხლე და ხალხის მოიტანეს სკოლაში... სულ მალე დაეუფლენ მსოფლიოს საქმის და ახლა თითქმის უკვე მუსულიათ დაზღაწე ამოუკიდებელი მუშაობა.

ოთხივე მედალოსანია. რა თქმა უნდა, სწავლა უნდა გაგრძელდეს—მანანამ და თამარმა პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში საფეიქრო ფაკულტეტზე, ლიამ—სააღმწებლოზე, ლუარა უკვე ჩაირიცხა უნივერსიტეტში მექანიკა-მათემატიკის ფაკულტეტის დაუსრულებლ განყოფილებაზე...

სწავლა და შრომა ერთად—ასე იფარებს, ასე გადაწყვეტებს...

— ლუარა, ძაფი გაწყდა, ჩაახი...—უბნება ლუარას ეთერი პაპუაშვილი და უკრადღებთ ადევნებს თვალს მის მუშუაობას (სურათი № 1). ლუარას ეთერიმ შეასწავლა დაზღაწე მუშაობა. ეთერი ორი წელია აქ მუშაობს და მკსოველთა შორის კარგი ავტორიტეტი აქვს. იგი დაუსრუებლად სწავლობს პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში, საფეიქრო ფაკულტეტზე, ახლა მენ-კოორსა და მალე ინჟინრის დიპლომსაც მიიღებს.

მანანა ჩიხვაძის მასწავლებელი კი ვიოლიტა ქართულიშვილია. ის მანანაზე მხოლოდ ერთი წლითაა უფროსი და სწორედ ერთი წელია აქ მუშაობს.

ვიოლიტამ ობილიხის მე-18 სკოლა დაამთავრა. მისი სკოლიდან ფაბრიკაში ბევრი მოვიდნენ: ლუარა, თამარიც, და აი, ეს გოგონა—ზარია გვიგშიძე. ახლა მან სამუშაო დადე დაამთავრა და ცვლას მართერ ღრუბელაძეს აბარებს (სურათი № 2). ზარია თითქმის ორი წელია ფაბრიკაში მუშაობს, სკოლის დამთავრების შემდეგ. სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტში სურს ისწავლოს. მარინე კი ჯერ ისევ სკოლაშია, თან მუშაობს. საღამოს სკოლის დამთავრებს მომავალ წელს. ყოჩაღი გოგონაა სწავლაშიც და შრომაშიც.

იტყვია ხალხს ხაშვე მგობრებს შუა რაშის, მე-18 სკოლითა— გულნარა ფარცხელაძე—იხილავს ხალხს ფაბრიკაში ხარბთავ სამჭროში მუშაობს... ეტყობა ჯერჯერობით ეცვის თვალთ უპურებს აქაურთა... ინსტიტუტში ჯობდა...

შარკან რამდენ ხანს იქნება მოქუნილი ამბო ხელში (სურათი № 3)...

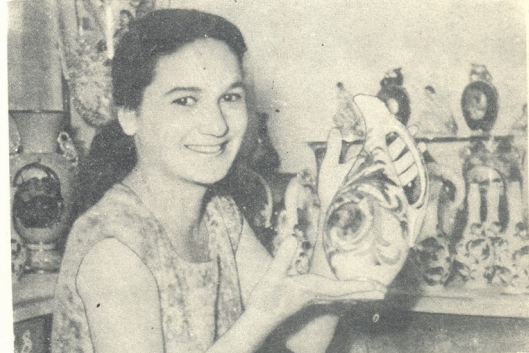
თბილისის ბავრის ქარხანა, აქ არის ეკრამიკული სამჭრო, რომელიც ქართული ფაქტობის ტურქულს ამზადებს. ჩვენი წინა-

პრები ძველთაგანვე ტურქულს დამზადების შესანიშნავი ოსტატები იყვნენ. ქართული ტექნოლოგიური უდი და ელემენტარული სურბი და დოქები საქვეყნოდ ცნობილი იყო წინათ, და ახლაც ხომ ასეა. ეს კარგად იცინა ამ სამჭროში სკოლის მერიდიან მოსულმა გოგონებმა.

ლაშარა კიანის სკოლაში, საქართველოს ისტორიის გაცვეთილების მომზადების დროს დაებადა აზრი, ჩვენი წინაპრების—ქართული ტურქულის ოსტატების მემკვიდრე გამხდარიყო... და პროფესიაც აირჩია. დაამთავრა თუ არა საშუალო სკოლა, პირდაპირ აქ მოვიდა და ერთი წელია მუშაობს.

ნება... და მისი დაუფლებსათვის ბევრი შრომაა საჭირო, ბევრი სწავლა. სიკვდილი (სურათი № 5).

სამჭროში სხვა გოგონებიც არიან, მათ ხშირად ასწავლის და თავის გამოცდილებას უზიარებს ფლორა ჩარგვიშვილი. შრომის მოუყვარე გოგონა. ფლორა სამი წელია აქ არის. უკვე საკმაოდ გამოცდილება აქვს (სურათი № 3). აი იგი კალნის რთულ, მოჩქერებულად დეტალზე მუშაობს გულს-სურათი და გულშემატებელი. ფლორა სწავლასაც აყრის. უცხო ენათა ინსტიტუტის მუშაო კურსელია. საღამოს დასრულებულია სწავლობს.

წელს ამ სამჭროს მიერ გამოშვებულმა პროდუქციამ საუკეთესო შეფასება მიიღო ქართული ბელჯონების დეკადაზე მოსკოვში, ახლა ბრისუელის გამოფენაზე გაგზავნილი ქართული ტურქული...

— ვინ იცის იქნებ სწორედ ჩემი დამზადებული სურა იყოს, მანახელთა თვალს რომ მიიზღვას და უცხოეთში სახელს გაგვიტყვას...

ფიქობის, ლაშარა და უფრო მომდომებო მუშაობს. ეს ხომ ბელოვებნა, დიდი ხელოვნ-

... და მათი უბარველესი მგობარი ისევ და ისევ წივია.

სამუშაო დღის შემდეგ წიგნებთან არიან მანანაც, ლაშარაც, ლიაც... ისინიც და მათი მეგობრებიც, მათი ტოლებიც, ვინც სკოლის მერიდიანს მოვიდა და შრომაში ჩაება, ვინც გადაწყვიტა სწავლასთან ერთად ხელი შეეშველოს თავისი ქვეყნის წინსვლას... ჩვენი ყოჩაღი, ჩვენი კარგი გოგონები!

ფოტო შ. გოჭაძის

აზიის და აფრიკის ენერალთა კონფერენცია

რა არის ენის, ფერის, რწმენის სხვაობა ადამიანთა გულისნადების გასაგებად ოდეს არსებობს იღუმალი ენა პოეზიისა... მწიფობის, სიღამაზის, სიყვარულის ენა...

პომეროსისა და ფირდოუსის, რუსთაველისა და დანტეს, ბაირონისა და პუშკინის დიდებული ენა...

ამ ენით უმღეროდა კაცობრიობა ოდითგან სიცოცხლეს, სამყაროს, უსაზღვროებას, ამქვეყნიურ სიამეთ, ადამიანს...

და აი ახლა, როცა ატომი ნგრევით დაემუქრა სამყაროს... ტაშკენტში, აზიისა და აფრიკის მწერალთა კონფერენციაზე ამ ენით ილაპარაკებს სამართლიანობა, ურთიერთგაგება, პატრივისცემა ადამიანებს შორის...

კაცობრიობის ისტორიაში პირველად აზიისა და აფრიკის ხალხთა მხატვრული სიტყვის ოსტატები თავიანთი ხალხების სახელით, მიღიარდ ოთხას ათასი ადამიანის სახელით მოითხოვენ უკან დაიხიოს აგაკცობამ, მოითხოვენ ამ ხალხებს მიეცეს ნება ეროვნული თვითმყოფობის. უფლება საკუთარი ზედის გამგებლობისა.

ახლა, ამდენი წლების მერმე, როცა აზიამ მთლიანად და აფრიკის «კოლონიური სამეფოს» ორმესამედმა მიიპოვა ეროვნული თავისუფლება, ისევ საშიშროების ქვეშ სუნთქვა, მარადეაშს სისხლის ღერისა და ომის მოლოდინი აუტანელი ხდება.

ა ფ რ ი კ ა ე ლ ი კ ო მ ე ტ ა ბ ი

ოსვალდუ ალანატბარა

დ ე დ ა

დედაო — მიწავ!
შენი შვილი მოვედი შენთან,
რომ შენს წინაშე დამხობილმა
წარმოთქვა ლოცვა...
შენ, შენ მოგმართავ ჩემი თხოვნით
და არა ზეცას.
მსურს შეგვედრო სალოცავი შვილები შენი,
უწყალო ბელო?
შენს გადაბეგულ სხეულზე რომ მიმოუფანტავს,
დედაო — მიწავ!
იძინე, მშობლიურო!
მაგრამ როცა გამოიღვიძებ,
ნუ განრისხდები ჩემზე,
ნურც სხვა შვილებზე,
ასე ძლიერ რომ გვიყვარხარ,
დედაო — მიწავ!
ო, რამდენი მაქვს სათქმელი,
მაგრამ არ ძალმიძს,
სძინავს ლოცვას ჩემსას,
სძინავს ჩემს თვალებში,
შენი ტკივილით რომ აცრემლემულან.
შენ გინდოდა გეცოცხლა
მხოლოდ ჩვენთვის,
მხოლოდ ჩვენით,
შენი შვილებით...
მაგრამ ეს არ ძალგეძს,
დედა — სამშობლოვ!
მე მითხრეს, რომ გარდაიცვალე
და დავმარხეს ჟუჟუნა წვიბის
ნაზ სულარაში გამოხვეული.
რა რიჯ ეტიროდი...
მაგრამ ყოველთვის სცოცხლობ
ჩემს გულში,

აუტანელი ხდება კოლონიური ბორკლის ზიდავ
ახვისი ძალადობის ქვეშ ქედის მოხრა...
«მე აფრიკელი ვარ, კოლონია ჩემი სამშობლო!»
სთქვა აფრიკელმა მწერალმა ალიუნ დომამ.

კოლონია... ეს ხომ არ არის მისი მიწის, ქვეყნის
სახელი... არა!
კოლონია! ამ ბატარა, მაგრამ საშინელ სიტყვას შესა-
ტყვისი არა აქვს დობის მშობლიურ ენაზე... ეს მან და-
ბეჩავა აფრიკისა და აზიის ამაყი ხალხი, მონობის უღელი
დაადგა ქედზე... ეს მან დაადგმა აზიისა და აფრიკის
ხალხთა ძველთაძველი დიდებული კულტურა... წაართვა
აწყო, დაუნისლა მომავალი. გარიყა გარე სამყაროსაგან
საუკუნეთა მანძილზე.

და მაინც უკანასკნელი გამარჯვების ზეიმი წილად არ
ხედა. ბოროტებას, აზიისა და აფრიკის ხალხებმა ამ მძიმე
ტორთქვეშაც შეინარჩუნეს სიცოცხლის ძალა... მოვიდა
გაზაფხული. აფეთქდა კვირტი ეროვნული თავისუფლებისა,
მორჩილების ყინულიც გალღვა—წამომიართნენ აზიისა
და აფრიკის ქვეყნები.

«ან დაეამიწოთ საუკუნეთა უსამართლობა, ანდა სიკვ-
დილი გარჩიოთ!»—განაცხადეს მათ...
ცრემლი და დიმილი... ჩრდილი და სინათლე კრთის
აზიისა და აფრიკის უსაზღვრო ზეცაზე.

ტაშქენტში, ჩვენს მიწაზე, საბჭოთა კავშირის მიწაზე
შედგება აზიისა და აფრიკის მწერალთა კონფერენცია,
აქ ჩინელი, ინდოელი, ეგვიპტელი, სირიელი, იაპონე-
ლი... მათთან ერთად ქართველი, სომეხი, აზერბაიჯა-
ნელი, უზბეკი... სხვადასხვა ენის, ფერის, რწმენის
ადამიანები ილაპარაკებენ ერთი, ყველასათვის გასაგები
პოეზიის ილუმინაციის ენით... და ვერავითარი ბოროტება,
თვით ატომიც, ვერ აღუდგება წინ მათ სიმაღლეს, მათ
ძლიერებას!

მ. კვარაცხელია.

ებედავ,
კეკელვან, ყოველთვის,
ხელებს შენსას, რომ ეძიებენ
ჭურის მშვირთავის.
ო, გვითხარ რამე.
გაგამხნევე
და გვაუბეშე,
რომ კვლავ აღვივოს გული ჩვენი
ახალი ძალით!
დიდხანს ვეძებდი საფლავს შენსას,
მაგრამ ვერ ვპოვე.
შემდეგ კი
მითხერს მე, გულმოკლულს,
რომ მიგაბარეს
ზღვით გარემოცულ
ერთ მტკაველ მიწას.
იალქნებს ვანდე ბედი ჩემი
და გაშლილ ზღვაში
მიეცურავდი,
მიეცურავდი დაუსრულებლად.
არა! არა!
არ მომკვდარხარ,
დედა სამშობლო!
შენ გძინავს დალილს,
ერთის წამით ჩავთვლიმა მხოლოდ,
რათა ისევ გამოიღვიძო.
მშვენიერი დილა გათენდება ზეგა,
ავიღებ კალათს და გამოგვევები.
შენ კი უსაზღვრო სიყვარულით
კვლავ გაუღიშებ
შენს ხალხს,
შენს შვილებს,
დედურ აღერსის სათხოვნელად
რომ მოვლენ შენთან.

და მე ვატებები შენი სიმბურვალით,
შენი უსაზღვრო სიყვარულით
დედაო—მიწავე!
მაშ ნება მიეც შენს დაღლილ შვილს—
დაწვეს შენს ფერხით
და დაიკვირნოს.

აღღა დღე მსაპირიბუ სანტუ

აგუა გრანდზე...
აგუა გრანდზე რეცხავენ სარეცხს
და თან მღერიან ზანგი ქალები...
აფრიკის ღამეს,
სამხრეთის ღამეს
პავს შავზე შავი მათი თვალები.
სარეცხს რეცხავენ და თან მღერიან,
მცხუნვარე მზეს კი გააქვს ვიზიზი,
მიპყვება ქარი შარას მტვერთანს
და მოაქვს მათი სიცილე-ისკისი.
მოაქვს სიმღერაც მთასა და ბარში,
ქალთა ნაზი ხმა რომ მიმოფანტოს.
ყვეუმალოაღბე ბავშვები წყალში,
მდინარეც მათთან თამაშობს ამდროს.
უტყლაშუნებენ ლურჯ ტალღებს ხელებს
ბავშვნი, ბავშვობით ბედნიერები,
და დავიწყნიან აქ თითქოს ყველას
ტანჯვა-წუხილი ქვეყნიერების.
მაგრამ, როდესაც შინ ბრუნდებიან
დატყა სოფელთა ქოხების კართან,
ყველანი უკვ დაღუმდებიან
შესწყდება მყისვე სიმღერა ქალთა.

მთიანე მუსიკის

ქველი თბილისი
(სურათი)

ნაზი ქარი ყვითელ ფოთლებს აკეკლუცებს, აშრიალებს, მზის შხეფნარი ვარდ-ყვავილებს უღამაზებს კეკლუც თვალებს, საღამოა წყნარი, მშვიდი, შემოდგომა აღებს კარებს, ლურჯი მტკვარი მოდუღუნებს, თეთრი წვიმა მოწანწყარებს.

იმდროინდელ თბილისს ვხედავ, ვხედავ სახლებს ბანიანებს, ბანზე გაშლილ ჭრელ ფარდაზე ქალი ხორბალს ანიავებს, კარმიდამო, ქვის სათიწველი მორწყული კობტად რომ აქვს, პურს აცხოვენ და ცხელ ნიავს ცხელი პურის სუნი მოაქვს.

გადაწეულ თეთრ ფარდიდან ვიყურები დაფინებით, ოთახს ვხედავ სუფთად მორთულს ხის ცისფერი განჯინებით, ვხედავ ბუხარს პირდაღებულს, მოვარეარეს, გულანთებულს, ვხედავ ტახტთან ხალიჩაზე ქამარ-ხანჯალს ბეგრჯერ ქებულს.

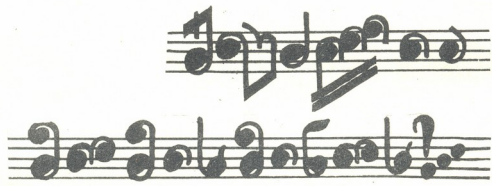
ღამაზ ფარდას თავს უშეშენებს ხის დაირა თეთრფულს დაღობებში ბანიანის თითები რომ ეუფლება. კუთხეში დგას მწვანე სკივრი, იქვე სურა ციფწლიანი, ფანჯრის თაროს ალაზაზებს ღამეა ცისფერწინწკლიანი.

საღამოა, ოქროსფერმა მზემ მთებს იქით მიიძინა, ქალაქელი კი ანთებენ მიმქრალ ფარნებს სახლის წინა, მოლაღური სტენამ წყწყვეტს, ენას ოდნე მოდუნებს, სიჩუმეა, მთელ თბილისში მხოლოდ მტკვარი მოდუღუნებს

* * *

ერთად ვუშვრდით ნარიყალას მზეში გახვეულს, გადაცქეროდით ვიწრო ქუჩებს, სახლებს სიონთან, ვუშვრდით ქალაქს... ო, რამდენჯერ ნაპარტახულს ქარი მოჰქროდა მთიდან, ხილზე ქარი სიოდა.

იღვანე ბრძენები მრავალ დროთა — კლდენი სალისა, მკერდზე ჯონავდათ ცივი წყალი — დარდი მთებისა, ვუშვრდით ქალაქს გაშენებულს გორგასალისას ამ პირველ ცისკარს საქართველოს გათენებისას.

ლირიკული

...იმ დღეს პირველად გაიგონა ანასტასიამ სიტყვა „კონსერვატორია“. ქალაქიდან დაბრუნებულ მამას კისერზე შემოემლო და შევიდრდა:

- მამიკო, მეც მიინდა კონსერვატორია.
- დავითს გაეღიმა, აკოცა და უთხრა:
- ჯერ პატარა ხარ, ბუბუნი, ვაიზრდები და აუცილებლად წაიყვანა პეტერბურგში...

უწელო იცნობდა ქუთაისში დავით აბდუშელიშვილს, პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის კურსდამთავრებულს, ჭერინაშვიტის, ბენდინსკის, დობროლიუბოვის მოწინავე იდეების მოწარმეს... უწვლას ხიბლავდა მისი მუყადრო ოჯახი, ვარდების ბაღი და ათას-ნათი ყვავილებში ჩაფლული ბაღი და ოთხი მორიგებული ქაღიღისფერი, რიგრიგობით რომ მიუყვებოდნენ ბანიანის და საათობით ავარჯიშებდნენ თითებს...

მოვიდა ის ნანატრი დღეც, ანასტასია შობილებმა პეტერბურგს წაიყვანეს...

... 17 წლის გოგონა შეუღლის ნუკრავით დამთრთხალი შევიდა პროფესორ ანასტასიას მისაღებ დარბაზში: იცოდა, რომ არ იყო არცერთი თავისუფალი ადგილი, მაგრამ მაინც გაბედა გადაედგა ასეთი „თავბედური“ ნაბიჯი.

ანა ესმოდა გაშინდა თავისი უზარმაზარი ინტელისური ძაღლით, ჩქარი ნაბიჯით მივიდა რილითა და თვალით ანიშნა ქალიშვილს ინსტრუმენტზე.

დაბნეული შეცქეროდა გოგონა დიდებულ ქალს, შუბლზე ჩაბოროილი გოფით ომით, მკაცრი ნიკაბით და არაჩვეულებრივად მარწყინიანი შავი თვალებით, „ხუთთამაშუთავიანი“ რომ იდგა და დასწერებოდა კლავიშებზე კალიშვილის სწრაფად მოძრა თითებს.

შუბრების ბ-ღურ ვარიაციების თემაზე რომ გადავიდა, ანასტასიამ მუხლიწვერადაც თბილი შეიგრძნო.

„ძალი“ — გაუელვა თავში და აკაკაღებული ფეხი მისდაუნებურად პედალიდან აიღო.

- საქარისია! — მოესმა უცებ.
- ხელები პაერნი გაუშეშდა და ძაღლმაც თავი ასწია მუხლებიდან. ესმოდა მკაცრი-გამოიარა ოთახში.
- თქვენ თუ აიყვანეთ, მაშინ სხვა უნდა ამოვდიოთ სიდან...
- ჩემი გულსივების შავს ნუ იწამო, — როგორც იქნა გაბედა გოგონამ.
- მაგარი თუ ამიყვანთ, მე... მე... ძალიან შევეცდები...

— ჩემთან ყველა ცდილობს — ფეხებად გააწყვედინა ესმოდა, — დღეს — მიუბრუნდა ძაღლს, ოდნე შესაშინებლად დაუქრა თავი გოგონას და ოთახიდან გავიდა.

სამი დღის შემდეგ მაინც დაუდასრულდა ანასტასია კონსერვატორიაში პროფესორს...

ესმოდა თვალები მოჭუტა, თითქოს რაღაცას იხსენებო, შერე მოუბრუნდა: — მთელი ინსტრუმენტები და გოფით, რომელი დღეს დაგინიშნეთ გაკეთილი... რომელიღამეცხენ იყო სიამა ანასტასია აბდუშელიშვილი.

რამ ძლიერი ნებისყოფისა და სულითა ახალგაზრდა პიროვნობა.

1921 წლიდან, მას შემდეგ რაც დ. არაქოვილმა და ელ. ქიქოძემ მიიწვიეს ანახტასია ვირსალაძე თბილისის მთავრ სახელმწიფო კონსერვატორიაში. იგი უანგაროდ ემსახურება ქართულ მუსიკალურ კულტურას. მომთმენ, დინჯი, მორიდებული ანახტასია თავისი გარემოელი თუ სულიერი მოწყალებით მოწაფეებში. უპირველეს ყოვლისა, ნერვაგას და ზრდის მორალურ სიფაქიზეს და ღრმა პატივისცემას პიროვნებისადმი. მისი აღზრდილების სახელები — შორის გასცდა არა მარტო საქართველოს, არამედ საბჭოთა კავშირის საზღვრებსაც... და როგორ დედაც და უხარია, როცა რეპარტეჟიტი უხმუნს თავის მოწაფეებს პაინისტოთა ხატრათშორისში მრების ღაურებებს — ბაშკიროვს, ვლახენკოს.

ანახტასია სიყვარული იგონებს ადრინდელ მოწაფეებსაც... ურის ვუფადებ ამ პატარა, გამბედავ, ხანდაზმულ ქალს და ვფიქრობ, ფფიქრობ, რა არის მასში ისეთი, ახე რომ გაიკაროს და ვეზიდავს, გეჭერს და არ გიშვებს, რადაც არის ამ მოდოილ სახეში ძლიერი, ამაღლებული და ფაქიზი, საოცრად ფაქიზი და წმინდა...

ალბათ ვინახავთ წულუკიის კანონიზე ნელი მანახეთი მიშავალი, აღმართვატორის მუხსველეთან ცოტახინით რომ შერხრდება, იქნაე სულს მიოთქვამს და

ხანდაზმულს აკონდება პეტერბურგი, მეორე სამშობლო, სადღე თავისი ცხოვრების საუკეთესო წლები გაატარა, გემცნო და დაუახლოვდა შესანიშნავ ადამიანებს, სახელგანთქმულ მუსიკოსებს. აკონდება პროფესორი ანა ნიკოლოზის ასული ესიპოვა-ლემენტოვასთან გატყობებული წლები. ამ ქალმა შეავცარა მუსიკა, ადამიანები, სიცოცხლე... ანა, ესამოვამ თითქმის მთელი მხოლოდითი შოიარა და მარტო ამერიკაში 105 კონცერტი მისცა. მის შესახებ სწორდენ იმდროინდელ გაზეთებში, რომ ის იყო პირველი, რუმინულიების შემდეგ, ვინც სახელი გაუთქვა რუსეთის საზღვარგარეთ. „სპეტაკი პიროვნება, მოწაფეების მოსიყვარული, მეტად პრინციპული ადამიანი, ვირტუოზული ტექნიკით და საოცარი გემოვნებით“... — ახე იგონებს მას პროფესორი ანახტასია ვირსალაძე. მისი მოწაფეები იყენენ მხოლოდითი განთქმული პაინისტები: ილინი, ბოროვსკი, პაშნოვლევი, ზეილიერი, დროვოვი, კრეიციერი, სახელგანთქმული კომპოზიტორი სერგეი პროკოფიევი...

— ექვსი წელი ასწავლიდა ანახტასიას ეს საოცარი ბუნების ქალი, ჯადოსნურად რომ ამტაცებულა ინსტრუმენტს. და დღეს, როგორც 40 წლის წინათ, რადიცა პირველი გაკვეთილი მისცა, ანახტასია ვირსალაძე შთააფრენს მისი პედაგოგის კეთილშობილური სახე. უნდა მოუხმინათ როგორი გულმოდგინებით, სიყვარულით უხმუნს და ასწავლის მომავალ მუსიკოსებს — პაინისტებს, კომპოზიტორებს უკვე შენატებილი, მავ...

ანა ესიპოვა

დარავის მიერ მოწაფებით გაღებულ კარებში შევა; არა, კი არ შევა, შეცურდება, შეხარება თითქოს... მერე ავრია-რუმულელი სტუდენტების ჯგუფთ უცებ მიწნარდება, მორიდებით შუაზე გაიფათა და ათუელი მოხიფათელი თვალთ მიაცლებს აუღატორიამდე 74 წლის მოზულს...

...მინახავს კონცერტზე; და გვიანებით რომ შემოდის დარბაზში და ჩუქჩუქად გადაუღვლის ხალხს: ანახტასია დგინდება... ასული ვირსალაძე მოვიდა! ის კიდინჯად, აუჩქარებლად ჩამოვლდა უცანსკამზე. ხელმე დადიმს მუხლებზე ისეთიქვის მისი კი არა სხვისი იყოს. თვალმებს სცუნას მიპარებომა... ცოტად და სახე სულმოთლად ეცვლება. უკვე აღარ გრანმოს ადამიანებს. საგანებს... იგი შედის მუსიკის სამყაროში, გრანმოსთ მოლიანად მუსიკა ახლა ეს პატარა, სტეტი კალი... მინახავს იგი შინ, როცა თვალმებს მიპარებოს იმ ადამიანთა სურათებს, ვინც თავზე მეტად შეიყვარა მორატორი, ბეზოსვენი, შუმანი, ბახი, შუბერტი, ლიბტი, შოპენი, ჩაიკოვსკი, ბრამსი, რახმანინოვი, ვლინკა, სერიაინი...

— აი ჩემი ღმერთები... ხშირად იმეორებს იგი.

— ვუტყერ და ვხვდები რა არის მოზულის სახეში ის ძლიერი, ამაღლებული და ფაქიზი...

თვალში... გაურყვეველი, ცვალებადი ფერის, ღრმა, გამჭვირვალე, უკვინი თვალები და...

ხელი... „ღმერთების კენა“ გავწვილი ხელმ, უღამაზო, თითქმის მოტეხუპვიც, მაგრამ საოცრად მეტყველი და ძლიერი.

და გვერტა, რომ უკვლავისი გაეყოება შეიღებოთ ასეთი ხელიდები...

— მუსიკოსი ყოველმხრივ კეთილშობილი, სტეტიკი გულის ადამიანი უნდა იყოს, რადგან იგი მშვენიერებს ემსახურება. ასეთები იყენენ ისინი... — გვეუბნება ანახტასია და ხელს სურათების კენ იშვერს,

მოზულე ლაპარაკობს ამ დიდ შემოქმედთა კეთილშობილებაზე, მათ საინტერესო და მძიმე ცხოვრებაზე.

წარსული და წმყუთ, მოგონებები და სინამდვილე ინაცვლება ერთობის. ის არ იღობა, არც სწყინდება.

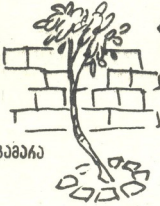
როგორ უყვარს სიცოცხლეს როგორ უყვარს საქმეს! და ახლა ვამცყოფი შეიღმელოთ ელისოსთან ერთად დიდ კონცერტს აშშ. დღეს თბილისის საოუბო დედო.

— ნელა მივცევი დერეფანს, ბინდ ბუნდში ბებდაე კედელს ვოლაც აკრიათ, ნოტიბი გულზე მიურკავს

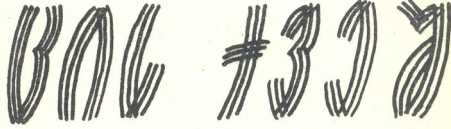
ახეთი დამფრთხილი თვალები ქმონდა ალბათ 17 წლის ანახტასიას; ცხახხით რომ ედღობა დარბაზში პროფესორ ესიპოვას გამჩინეს.

— მითხარით... — მჩერჩულდება, — როგორ არის შეუძლია მომისმინოს უცნაური გრანმოსა მიპარებოს. მშურს თვალს ამ გაცნაინი. რომ შეოდებოდე, დღესვე შევუდებოდი მუსიკის სწავლას. და მერე კი ახე, მასავით ავტოტუბოდი პროფესორ ანახტასია ვირსალაძის კარბოთან...

სახლი

მინი ბაბუარა

მხატვარი დ. ერისთავი

მ ო ტ ხ რ ო ზ ა

მე ხშირად არ მესმის რაზე საუბრობს ქართ. მაგრამ, როგორც, საღამოს მან მიახმო ერთი ამბავი...

ეს მოხდა მუდღერო ბაღებში ვარშემოტრემულ ქაზხუ. ბევრ ქალაქშია ასეთი ქუჩები. მე- ვიცი— სახლები არა ჰქავს ერთმანეთს. არის სახლები შეუმწვევლნი და სახლები, რომლებიც ახდენენ შთაბეჭდილებას. ერთნი იმალებიან მწვანე ფოთლებში, მეორენი თითქოს დაუტანია შიფერის სახურავის სიმბი-მეს. სხვებს ახალი ქუდივით დაუხურავთ თავზე მოღვარე კრამიტი. ზოგს აკნობს ჩუქურთმითანი კელვები და მის ავიტენი. ზოგის კელვები ფოთრი ქვის ან ვარდისფერი აგური-საა, ზოგის—მთებიდან ჩამოხრანილი მინიე ფოქალის... მათ შესახებაც მიახმობდა ქარი.. რისკანაც არ უნდა იყვნენ აგებულნი, ხისგან თუ ქვისგან, თიხისგან თუ პალმის ფოთლებისგან, სახლები მიწივედნ ცისკენ. განსაკუთრებით კარგია მათი შერჩა იმ საათებში, როცა დასაძინებლად წვევნიან ზაფხუბი. ისინი მკაფიოდ ინახებნიან საღამოს ცის ფონზე. ცისა, რომლისკენაც მიისწრაფვიან სახლების კელვები. ინობიან სარკ-წლები, ისინი თრიათან როგორც ქუთუთივით და ქრებთან მლის სათა-ში. და, მინაწრე ზაფხუბის სიშვილის დასაცავად სახლები დგებიან იქ, რომ მკერდით შეზღუნენ ჩრდილოეთის ქარსაც, წვიმასაც და თაღ-ომაც თოვლსაც.

ქაფვილივთ, კელვს მიყრდნობილი, იჯდა მოხუცი ქალი. — ხედავ ამ ქალს—ჩამოურთავა ქარმა—ხედავ? ის ფიქრობს თავის სახლზე. ბევრი ქალი ფიქრობს თავის სახლზე, მაგრამ ეს... ქალს ჰქონდა თეთრი, მთლად თეთრი თმ. მას გეგავდა დახვეულ მძიმე გრავილიდან რამდენიმე ვერცხლის მათე მოხმული დაწაოქე-ბული სახეზე. მე გეგავდი, როგორ იხრებოდნენ და ისეც იწოდნენ მისი ქუთუთები. თითქოს ქალი ვაგბილილად იტყობოდა ან ში-შობდა, რომ ვიოკუების სახეები არ გამქარაფო მისი მესხერებიდან. ზოგიერთი ამქარებული ვაგვლელი გაიფიქრებდა.—აბა, რა არის აქ განსაკუთრებული? ქუჩაა, როგორც ყველა ქუჩა. ქალი, როგორც ყველა ქალი. მოხუცია, ჩამოშრდა დასაძინებლად; ვიდრე ქალაქზე ყუდა კიდევ არ დაშვებულა შთაშრდომის მწიფის და პარია ჯერ არ გაკეცივულა, ჩქარა ჩამოიდგება ღამე და მოხუცი დაბრუნდება შინ.— აი, იქ, შეუთვლილი ალვის მის უკან ცხოვრობს, ალბათ, ეს ქალი... მიიქმება ქუჩა და ჩრდილები გვეყვებიან ქაფვილიების გასწვრივ. რაღაა აქ მოსაყოლი?..

პირი გამარა თანამედროვე ფრანკი მწერალია, დაიბადა 1916 წელს. გამართა პირველი წიგნი—დექსების კრებული—გამოვიდა 1944 წელს, მას მოყავა დეკლები მძვრ ქსანეთისა და თავისუფლებისათვის მებრძოლ მის ხალხზე. რომანებისა და მოთხრობების მოტი კოტი. რომანები: „სტუდენტის ხაზი“, „შუალამის მავალი“, „სენ-ლანარის კერატლის იასამანი“, „როზალი ბრეს“—მწერალი მოთხრობის რღვენ-დელ საფრანგეთში, მის აქამინებზე, რომელსაც სტირებთ მწიფობა და მხად არიან მის დასაყავად. გამარა ხშირად გამოდის დემოკრატიული პრესის ფურცლებზე როგორც კრიტიკოსი და პუბლიცისტი. ის თანამშრომლობს ჟურნალ „კომპოში“, რომელი პერ კოლე რიდანა დაარსა. „ამაშიანის ხელები“—ასეთი სათაური მისცა პირი გამარამ თავის მოთხრობების კრებულზე, რომელი 1968 წელს გამოვიდა. ამ კრებულში მოთავსებული მოთხრობა „სახლი ცის ქვეშ“, რომელსაც ჩვენ ახლა ვებე-ვათ.

ამ ქალის ქმარი კალატრონი იყო. ახალგაზრდობაში ორივე სოფელში ცხოვრობდა—აქ იყო არა, შორის, ჩემი ქვეყნის ჩრდილოეთში, მწვიდ მდინარესთან, რომელიც მიედინე-ბოდა ბაღების ორგვლედ და ხედე მათ თავის უთავადე მკლავებს. არც ქალი, არც ვაჟი არ იყო მდიდარი. ხელები და სიყვარული—სულ ეს იყო მათი სიმდიდრე. იქირარეს არც თუ ისე ცდილ ბინა, გადასახადე მცირე იყო. მაგრამ ეს მხოლოდ დროებითი საცხოვრებელი იყო. ყეო-ტა მოთმინება და მე მერქება სა-კუთარი სახლი, —ამბობდა ვაჟი.— ის ზმ ჩემი ხელობა—სახლების შენება... მან იყიდა მიწის ნაკვეთი მდინარის პირს და მუშაობიდან თავისუფლად დროს დაიწყო სახლის შენება.

გაიღოდა თვეები, სახლი იზრდებოდა. ჩაყარა საძირკველი. აი, უცვე ერთმანეთზე ეწყობოდა წითლი აგურები. კალატრონის საქმე სწრაფად მიდიოდა წინ... „აი, ამ დღეს ვიშვი ამდენს და ამდენს და ვიყიდი ამას და ამას...“—ამბობდა ის. კელვები აყვანილი იყო და ახალ აგურებს დაეყურებო სახურავი, ქალი იც ფიქრობდა: „როდესაც გვექ-ნება სახლი, დაიბავება ზაფხუც და მას ექნება თავისი კერია.“

და ბოლოს დადგა კელვების შეღვსის, დარბაზების და კარების დაკიდების, სახლის ირგვლივ მდებარე ბილიკის მიყვმენტების დრო. სახლი მზად იყო.

როდესაც ქალ-ვაჟი პირველად შევიდა სახლში, დაიწყო სხვაგა-ვარი, ახალი ცხოვრება. ისინი ზედწიერები იყვნენ. კალატრონი იფუნტე-და მშობისგან გეგუეშვებულ ხელებს და თავისთვის ამბობდა: „ეს ყველაფერი ხომ მე, მე უფოთინ ავაშენე, აქ ხომ ყოველი აგური მიყ-ნობს მე ვიცი, რა შრომის ფასად დამიკება ეს.“ მიღობდნენ წლები, ხან წვიმიანი, ხან შიშიანი. ზღვის ქარს მო-ქონდა ნისლი, ბაღებს ბანდა წვიმიანი. მუდღერო კლთესში მდგარი პა-ტარა სახლი ცხოვრობდა საკუთარი ცხოვრებით, ისე, როგორც უნდა ცხოვრობდეს ყველა სახლი. აქ განჩადა ზაფხუ, გოგონა, ის თამაშო-და ბაღში მამამისის მიერ აყვანილ კელვებთან. როდესაც მამა სამუ-შაოდან ბრუნდებოდა, მას შორიდანვე ესმოდა ზღვისის ხმა. შეზღვე ხეებს შორის გამოჩნდებოდა წითელი აგურები. „ჩემი სახლია—ფიქ-რობდა ის. მან ააშენა მკვიდრე და გამძლე სახლი, ააშენა, რომ ის მდარყოფი დიდნას, რომ მრავალი წლის შემდეგ სხვა ზაფხუებს ეთა-მამათ ამ კელვებთან, სადაც ახლა მისი გოგონა თამაშობდა. მიმავლის შეიღობზე ფიქრში კალატრონი უღაგაბებს იგრებდა და

„ქართლის დედა“.
მოქანდაკე ე. ამაშუკელი.

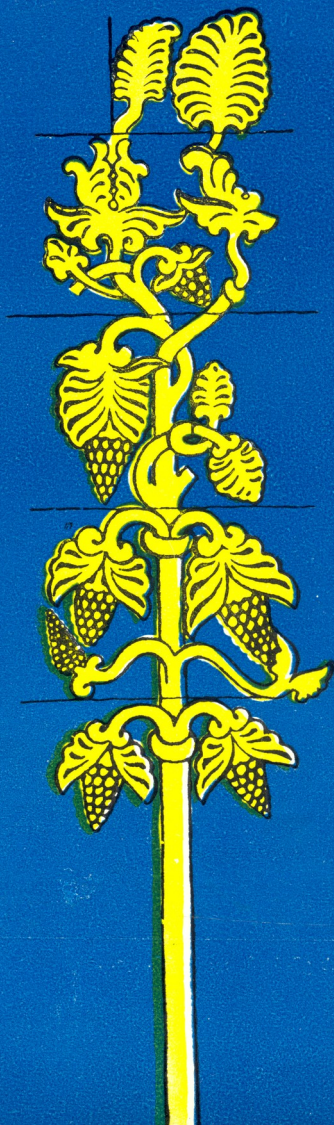
ანი ია...

ფოტოგრაფიული გ. თიკანაძის

სოციალისტური შრომის გმირი მ. ალავერდაშვილი.

ფოტო გ. ვახტანგაძის

ვაზი. ქართული ორნამენტი.

ილიბოზა. მას ესმოდა ზაგუშების ხმები: «იცი, ეს ჩვენმა ბაბუამ ააშენა. კალატოზმა. სრულიად მარტომ. მიცილილოს საათვეში...»

*

და მაშინ ატყდა ტეკა-ტეხილი. განა ისეთი. ელვითა და გრევი-ნეთი რომ მიდის. — არა. სხვა ტეკა-ტეხილი. რომელიც ანგარისმ არ უწეს წელწადის დროებს. ის თავს დაატყდა ტევესა და თავისი სურნითი გავგვარა ქალაქები და სოფლები. კალატოზი უკვე დარ კალატოზობდა. ის ახლა სულ სხვა საცხოვრებლებს აშენებდა. ძირი-და შ.წას, აკეთებდა სანგრებს. მისი ცოლი კი თავისი დედითა და შვილით გაუგება გზას ამ მხარის სხვა მაცხოვრებლებთან ერთად. ისი-ნი მიზეზებოდნენ გზაზე და შიშობდნენ ორთველას. ცანი კი გრუ-ხუნებდა ტეხილი. «სად არიან, ნეტავ? — ფიქრობდა კალატოზი. — საით გარეკა ისინი ავდარმა? რომელ ქალაქში გაგზავნეს, ნეტავ?»

ცოლი კი ფიქრობდა ქმარზე, რომელიც ახლა ცეზენტის ხსნარს კი არ აზღებდა. არამედ დიდებული მისიველის თეთრ და ყვითელ მიწას.

ცოლი, ზაგუშე და დედა სამხრეთში ჩავიდნენ. როგორცდ მიეწ-ყნენ ერთ ქალაქში. ქარიშხალი კი ისევ ზომორბობდა...

ერთხელ, დამის ხანგრძლივი გადასვლის შემდეგ, კალატოზმა და-ბლიბი დაინახა. მის თვალწინ განთიადის ნისლით გადაშლილიყო ში-შველი მიწა. და ამ ჭურჭებით დახარბილ მიწაზე მოხს, დასაყლოთით აღმართულ გორაკებამდე არ ჩანდა არცერთი ცოცხალი ხე.

თითქმის უზარმაზარ ფოტებს დაკვლიათ აქ თავისი დაუნდო-ბელი კლანჭები. იქვე კი მშვიდად დიდებულებდა მდინარე. განთიადი იყო. და რაღაც წამით ჩამოღდა სიწმე.

პირიზონტს იქით კაცანება ტყვიამურქვეცი. ზოგჯერ ქარს მოა-ქონდა შორეული კაშონადის ხმა. მაგრამ აქ, ამ დაბლობში, ჯერ კი-დედ სიწმე იყო. შემდეგ უცხად მოგვარდა ცეცხლის გრივალა და საკე-რო გახდა რაიმე თავშესაფარის მოქმეხა.

— რა დაგეშართა, კალატოზო? — მობრუნდა კაპარია ჯარისკაცს. კალატოზმა ხელი თვალეზე მოისვა. დინონანგამივით შეტორ-ტმანდა. ჯარისკაცის ჩანთა ყრუ ხმურით დაცვა მიწაზე.

— რა დაგეშართა, კალატოზო?

ისინი წავიდნენ წინ და წააწყდნენ ძველ სანგრებს. მაგრამ იქ ყოფნაც საშიში იყო. პირდაპირ, წინ მტერი იყო. ნეცე კალატოზმა ხელი გაიშვირა რაღაც წურტილისაკენ. მდინარის პირს მიწის პატარა ნაკვეთისაკენ — უბეჭი. უღობო, უზალახო ნაკვეთისაკენ...

ზრძოლის კვამლს და გრევიწვანში მან დაინახა მხოლოდ რკინით და ტყვიით დახრული მიწა: ადგილი, უფრო გულდაგულ გადაფეცი-ლი, ვიდრე სხვა ყველა მის ირგვლივ. ადგილი, სხეებზე შეტად ცარი-ელი და მკვდარი. კალატოზმა იცნო სახლი, რომელიც თვითონ ააშე-და... მან, როგორც სიზმარში, დაინახა მისი სილუეტო ზრძოლის კვამ-ლით დაბურულ პარში. მესხიერებში ის ხედავდა თავისი სახლის პერსა და კედლებს. ის იყო ყველაზე გააფთხირილი, ყველაზე მკვდარი ადგილი.

იმავე დღეს ტყვიამ განგებრა კალატოზის გული. იქნებ, ეს იმი-ტომ მოხდა, რომ ის ძალიან დაწებდა დარდს. ის ხომ დაითრო მწუ-ხარებისაგან...

აქ მე უნდა გამოვტოვო რამდენიმე წელი — ის წლები, რომლებიც რა თქმა უნდა, მისაღებია სათვალავში, მაგრამ რომლებზეც ყველა-ფერს ვერ მოყვები.

ქალი აღარ დაბრუნდა იქ, სადაც დაკარგა ჭერი და ცხოვრების თანაზღაგერი, დარჩა იმ მხარეში, რომელმაც შეიფარა. ის ზრდოდა თავის

ქალიშვილს და უფლიდა დედას. შემდეგ დედა გარდაიცვალა წყლის დრონი კი მთლიანდენ თავისი ჩვეულებრივი, წრითელი გზაში. თოვლი და ფოთლები, ისამაზი მოგონებებში და ისამაზი ყველი-ბაში...

მისი ვიწრო ქალაქ იქცა. ნორა, მაგრამ უკვე დასრულებულ ქა-ლად დღისაგან გამოსყვა სათნი იერი და ნაზი პირბავე. ხოლო და-ლუბული მაშისაგან ღია ფერის თმა, ნებისყოფის გამოშმატველი ნიკაი: და მკერვი ტანი. მალე ის გათხოვდა. ხომ მუდამ დგება დრო, როდენ-საც ქალიშვილითი თხოვდებანი. როცა ცხოვრებას თავისი ვაქებს და ზეიზობს...

დღის ოთახში, სადამურ მავილაზე იდგა პატარა ფოტოსურათი ხავერდის გაცრეცილ ჩარჩოში. მასზე გამოსახული იყო გაშხადარი. თხელი სახის მამაკაცი დამუქმული კეხით. სურათი დროს გაეზუნე-ბინა და სახე თითქმის ერწყმოდა ფერს. უნდა დახრილიყვიყო და კარვად ჩავერვიბოლით, რომ გავერჩიათ სახის ნაკვეთი.

ეს იყო მამა. ქალიშვილის ხსოვნაში მუდამ ტრიალებდა მისი სახე. მამისაგან დარჩა მხოლოდ ეს, თითქმის გამჭრალი სახე: მაგრამ მამა მუდამ მათთან იყო, და, შეიძლება, სწორედ მამის ხსოვნის გამო გამ-ყვა ქალიშვილი ცოლად კალატოზს. ვაჟი მისი ტოლი. იყო და კარგი ხელობა ჰქონდა.

ამ დროს ომმა ისევ დაიწყო ხეტიალი, ან უფრო სწორედ, ომი ცალკე განაგრძობდა ხეტიალს ქვეყანაზე. ქალიშვილი იჯდა ფანჯარასთან და ფიქრობდა დედაზე. ქუჩებში დარბოდნენ გახუთების გამოდევნულნი. ვაჭრების ფურცლები აბრელებული იყო მხვინი შავი ასოებით დაბეჭდილი სათაურებით. «ღმერთო ჩემო, ახლა რაღა იქნება?» — ოხრავდა ქალი და ცქვავ იხირობდა საცერავსა.

ისინი ცხოვრობდნენ ქალაქის განაპირას, მესამე სართულზე, ძალიან ძველ სახლში. დედა ამოიხრებდა და იტყოდა: «აქ, სამართეში ჩვენ მანქანაინც არაფერია უნდა გვეშინოდეს». ომი ვერ აღწყვეს აქამდე...»

გადიოდა დღეები. კალატოზი მიდიოდა დილით ადრე და ბრუნდებოდა მხოლოდ ღამით. დედა ფუსფუსებდა ოჯახში, ცდილობდა როგორმე მოიხრებოდა ვაჭრისა. საცერავი მანქანა ხმარის იწყებდა დილიდანვე, როცა კალატოზი საშუალო მიდიოდა.

ქალებს თავისი ოცნება ჰქონდათ: ყვილით სადმე ახლოს მიჰყინა ნაკეთი და აეშენებინათ ახალი სახლი, საკუთარი სახლი.

... და აი, მიწა უკვე ნაყიდა, სახლის შენება დაიწყო. დედას სურდა, რომ ეს სახლი ყოველივე ზუსტად ისეთი, როგორც იყო ის, პირველი: დაბალი, მკვიდრი, რომელიც არ შეუმოდებოდა ქარსა და წვიმას, კრამიტის ფართი, სამხელო სასურავით და აუგრიის სქელი ფენებით. «როგორც ის, პირველი, — ამბობდა ქალი და ცდილობდა აესხნა, როგორ იყო აშენებული პირველი სახლი, სად იყო საშურეული, სად ოთახები და რამდენი ფანჯარა ჰქონდა... ზოლოს სახლი დამატოდა. ის გამოვიდა ამ მეორე კალატოზის ხელიდან, და დედას ეტყვნებოდა, რომ მას დაუბრუნდა განგელოლი დღეების თანაგზავრი.

... ქალებს ქუჩებში დარბოდნენ მეგავაჭრეები და გავაჭრეოვნივზე გაავრდოდნენ ესპანეთის შესახებ, ზარბაზნების შესახებ, რომ ლოცვით ისევ გრიალებდნენ. რადიო ლაპარაკობდა ბრძოლებზე: რადიოს მოქონდა საშუაარსი ცნობები. დედა ოხრავდა და ფიქრობდა: «აქ კო შეგვიძლია გუდამაყვრებებით ვყოფი, აქ სრული სიმშვიდე იქნება. ბავშვი, რომელიც უნდა დაიბალოს, არ ნახავს, იმას, რის ნახვაც შე მოიხიბა.»

ისივით, რომ ახალ სახლში ბავშვს ელოდნენ.

... ეს იყო მშვენიერი კვარტალი. იქვე ახლოს იწყებოდა მინდერეუბი. აქამდე აღწევდა გავაჭრეოვნი, ზაფხულის, შემოდგომისა და ზამთრის ალერსიანი არამატე. მაისში და ივნისში ყველაფერი იცინებოდა ცაცხევისა და აკაციის სურნელებით, მდინარის ტენიანი ქარი კი იკრავდა თივისა და ირგვლივმდებარე ბაღების სურნელს. ყვავილობის დროს სახლის კედლები შემოკრალული იყო თეთრი-ვარდისფერი ხეხილით. ამ კვარტალში იგრძნობოდა ბაღაბის, მონღოლ მიწის მჭრე და ნიყვიერი სუნია...

ერთხელ საღამოს ქალაქი უცებ ახმაურდა. ქუჩების კუთხეებში იკრინებოდნენ აღდამიანები და ხარხად კიბებოდნენ გახუთების ქა-

ლები გარბოდნენ სახლებიდან, მათ ცრემლი ედებოდა თვალებში; ახმაურებდნენ თავს ანებებდნენ მუშოვას, ძირს ეშვებოდა ხელები.

კალატოზი სახლში ზინისას დაბრუნდა. ქარს მოქონდა აი სწორედ ისეთი, სექტემბრის სურნელება — შიშვე ნაყოფისა და ახალი ლენის სურნელება. კალატოზმა შემოაღო კარი, შეხება დედას, რომელიც რაღაცას ეტყავდა, შეხება საცერავ მანქანაზე თავგაბრილ ცოლს. დაღო ცხვეტიტისაგან გათვრეული თავისი სამუშაო ჩათა.

— ომი! — სთქვა მან.

თითქმის სახლის წინ მდგარი ცაცხე გამოცხვდა საგანგაშო საყვირის ხმას. თითქმის ის, ცაცხე ყვიროდა და მოსთქვამდა. დედა წაშობდა და ფანჯარასთან მიიზინა. არაფერი ჩანდა. ქალიშვილი იდგა კართან, რომელიც ბავშვის ოთახში გადიოდა. და ვერ ზედავდა კარის გაღებას. რომ გაიღვიოს? საყვირი კი უზუზუნებდა და უზუზუნებდა. დაიწყო პირველი საგაერო თავდასხმა.

დედა საშურეულიში გაფრატუნდა, აიღო თაროდან შანდალი და დაბრუნდა ოთახში, სადაც ჩვეულებრივ ის და მისი ქალიშვილი მუშაობდნენ.

— გაიღვიებს! — სთქვა შეიღმა.

დედა ტრეხის მორბობაზე მიუხედა.

რა ეწნათ? ნუთუ ეს კვარტალიც საფრთხეშია? მართალია, აქ ახლოს ბევრი ქარხნებია, მაგრამ მაინც... ქუჩის ზოლოს, მინდორში თავშესაფარია, იქა საჭირო წასვლა. იქ არაა ასე საშიში. შეიღს კი არავითარ უთქვამს, რომ არ დაიძვრება ადგილიდან — რაც მისახდენია, მოხდება... და მართლაც, მათ არ სურუროდა, რომ ამ კვარტალს შეიძლება დასცემოდა კუმბარეები.

სინათლე ჩაქრა. და მანვე შეწყვედა განგაში. ცის სიღრმეში კი დაიბადა აფეთქებების ტუხილი.

— გესმის? — სთქვა დედამ.

— ჰი, თვითმფრინავებს ესერან. შეიძლება...

მან არ დამთავრა. არ იცოდა რა ეთქვა კიდევ შეიძლება თვითმფრინავები გადრინდნენ. ყუმბარები დაეცემა შორს აქედან. ბავშვმა გაიღვიდა და ტრილი მორთო. ეს საყვირის ხმამ გააძვია, სროლის ხმებმა შეაშლია იგი. პატარამ მოხშმო დედას, დედამ მიიზინა მასთან, აიკვანა ხელში. აფეთქებები კი ახლოვდებოდა. ახლა ზუსტად მათ თავს ზემოთ ისროდნენ. ბებიამ თითი ტურტზე მიიღო.

— უნდა წავიდეთ, — სთქვა მან. — გესმის? ისინი სურ ახლოს არიან, ზედ ჩვენი სახლის თავზე.

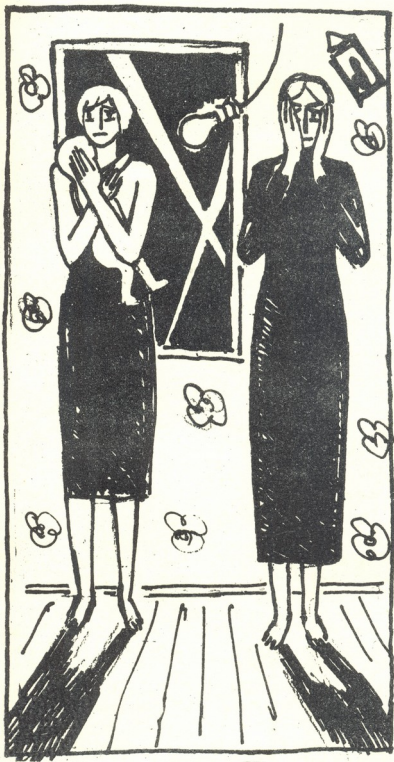
— კი, მაგრამ სად წავიდეთ?

— თავშესაფარში. იქ არაა ასე საშიში. პატარა რომ არ იყოს — კიდევ ჰი, მაგრამ ბავშვით...

მან ხელი დაავლო ჩანთას, ჩააყარა შიგ საბუთები და დანახოვი. შეიღმა აიღო ბავშვის ტანსაცმელი, ტურტული რიით და ქმრის უკანას-

მოხუც ქალს არაფერი უთქვამს. მას ტურები გასთითებოდა. ტურებში მაგრად, მაგრად მიეცემა, მათში ვერ გამოაღწევდა სიტყვა. თვალები კი რაბადას ეძებდნენ ირველი; თითქოს შეიძლებოდა, რომ სახლი სხვა ადგილას გადაეტანათ.

ზავშემა ტირილს დაიწყო. ის რაღაცას უწიოდა ჩუმად და დაეთნებო. როდესაც ზავშემა ტირიან, მათ ნანას უმღეროან, მათ აძლევენ ხვერდის დათუნას ან საჩხარუნოს. აქ კი არაფერი იყო მისაცემი, ისაა დარჩენილიყო, რომ უფრო მაგრად მიეცათ მკერდზე. სწორედ ასე მოიქცა დედამისი, როდესაც ისინი თავიანთი ახალი თავშესაფრისაკენ გაემართნენ, რომელიც აქვე, ქალაქში მიიქცენა. გვერდით მიდიოდა მოხუცი და მიჰქონდა ტომრები და ნამსხვრევები, მიდიოდა მაგრად მოკუშული ბირონი...

«... მისმინე, მისმინე—მეუბნებოდა ქარი.—მე გიამბე ერთი სახლის ისტორია, რომელიც ორჯერ მოკვდა. ერთ ქალს მისი ცხოვრების მანძილზე ორჯერ დაეწერა ტერი თავზე და ყუმბარების წიგელში კედლები იქნენ ფურცლად. მოიხედე უკან და გაახედე იმ დამეებს, როდესაც ეს სახლისფრად იყო შეღებილი არა მზის ჩასვლის გამო; სიყვდილია შეღებს ის მეწამულ ფერად. დედები მიდიოდნენ ღამის წყვილად და ეცემოდნენ გუბზე, როგორც მოცელოდი თავთავები... არა, ასეთ თავთავებს, ასეთ მოსავალს არ უნდა მიკვდეს დამიანია...»

მამა დაბრუნდა. და ისევ დაიწყო თავისი სახლის შენება. მან ბარის ხმარებით სისხლამდე დიტიყავა ხელები—ისე ჩქარობდა სახლის დამთავრებას. ის კვლავ აწუხდა აგურს აგურზე, ურევდა ნაცრისფერ ცემენტს და მდინარის ყვირთს სილას, რომ ხსნარს მაგრად შეეკრა აგურები.

ამჯერად მამა არ დაიღუპა. ის კვლავ მათთან იყო. ის ახლაც მათთანაა. ეს მას უყურებს მოხუცი ქალი სევდიანად დაბრალი წაწამების ბაილდან.

ქალი ხედავს, როგორ დგას მშენებელი თავის სახლის წინ, ქალაქზე კი ეშვება შემოდგომის ღამე და თან მოაქვს მწიფე ნაყოფისა და წითელი ფოთლების სუნი მიმე, ოჭროსფერი ატმების, შპით დამთვრალი მსხლებისა და შორეული სოფლის ვენახების სურნელება.

ზავშემა დაიძინა. ქალს ესმის, როგორ ფარფატებენ ჰაერში მისი სოზრებო, ათასობით თეთრი ფრინველი მიფრინავს მის თავს ზემოთ. მოხუცი ქალი კი უცქერის...

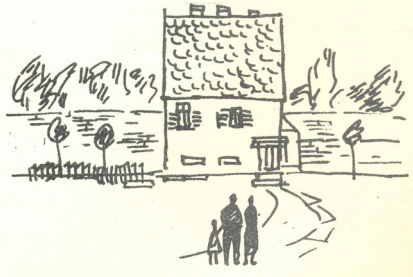
მოხუცი ქალი იცქირება ომების იქით. ის ხედავს თავის სიმეს—მშენებელს, ის ხედავს დედამისწის ყველა მშენებელს, რომლებიც იცავენ თავიანთ სახლებს და თავის ოცნებას.

თ ა რ გ მ ა ნ ი ნ ა ნ უ ლ ი ქ ი რ ი მ ი ს .

ქნელი წერილები, გერმანიიდან სოსული. და ისინი გაიქცნენ სიო-მით მოკლულ ქუჩებში, გრუბრები კი გრძელდებოდა.

როდესაც ისინი დაბრუნდნენ—ყვებოდა ქარი, როდესაც ის ორი ქალი დაბრუნდა... ახალგაზრდას მოხავდა შვილი, მოხუცი კი მძიმე ქვინით გვერდით მოფრატუნებდა... სახლი აღარ იყო. ყუმბარამ დაანგრია ირველი ყველაფერი. მათი სახლი და სხვა სახლები მკვდარი იყო. დაღუწილი სახურავები, გარღვეული კედლები, ნამსხვრევები და მათ შორის კი ჩვეულებრივი, ნაყნობი საოჯახო ნივთების ნამტვრევები: ძველი ლაშვა, გაშუბებული ქვაბი, ფრტოსურაობის ნაგლეჯი—ყველაფერი აირია ძელების ნატვებში, ცემენტსა და ფაბარახტის ნამტვრევებში.

ირველიც ყვიროდნენ და ერთმანეთს უხმოდნენ ადამიანები. ვიღაც ქალი გაჰყოფდა მაღალი, გამწვიანი ხმით; თითქოს ამ ხმით ჩიოდა მთელი კვარტალი, მთელი ქალაქი.

ყნეგნყრთა ტრეგერთა

რამდენიმე თვის წინ, ფრანგმა ჟურნალისტმა ქალმა, მარგარიტა დიურმა «ფრანს-ოზტრეატურში» გამოაქვეყნა სტატია — «უწიგნური ადამიანის ტრაგედია».

ეს წერილი ეხება პარიზის ერთ-ერთი უბნის რომენილის მცხოვრებ მოსამახურე ქალს, რომელმაც წერაკითხვა არ იცოდა. ქალის საუბარი ფრანგ ჟურნალისტთან ცხადად გვიჩვენებს უწიგნური ადამიანის უმწეობას ჩვენი დღეებში. იგი საუბრის დასასრულს შესჩივის მარგარიტა დიურს: «როცა ვამოვდივარ სახლიდან, მე ყოველთვის ვფიქრობ ამაზე. ეს მამულებს და საშინლად მღლის, მაგრამ არ მინდა რომ სხეებმა შემამჩნიონ... სულ ეშინება»...

უწიგნურობა — უმეტრება! — რა ძნელი ადამიანისათვის ატომის ეპოქაში, კაბიტლისტურ სამყაროში კი ჯერ კიდევ რამდენი პატიოსანი მშრომელი იტანჯება ამ სენით...

მაგალითად: პორტუგალიაში 2 ნახევარი მილიონზე მეტი წერაკითხვის უცოდინარია, ხოლო ესპანეთში 3.270.000 ადამიანია უწიგნური. თვით ისეთ განვითარებულ ქვეყანაში, როგორც არის ამერიკის შეერთებული შტატები, 2.780.000 ადამიანი წიგნის უცოდინარია. უსწავლელთა დიდ რაოდენობა ძირითადად რასობრივი სეგრეგაციის შედეგად ზანგებზე მოდის. ლათინურ ამერიკაში ყველაზე მეტი წერაკითხვის უცოდინარი ბრაზილიაში აღმოჩნდა. სამხრეთ-ამერიკის ამ მოწინავე კაპიტალისტურ სახელმწიფოში 15 მილიონზე მეტმა (15 წლის ზევით მოსახლეობის) არ იცის წერაკითხვა. ასეთივე მდგომარეობაა ვენესუელასა და

მექსიკაში, და ზოგიერთ სხვა კაპიტალისტურ ქვეყანაში.

განსაკუთრებული დაღი დაჩინა კოლონიზატორთა ბატონობამ აზიისა და აფრიკის ქვეყნებს. ინგლისი, პორტუგალია, ჰოლანდია, ესპანეთი და სხვა ევროპელი დამპყრობლები საუკუნეთა მანძილზე სძარცვავდნენ აზიისა და აფრიკის ხალხებს. ქვეყნის ეკონომიკის მოშლასთან ერთად ამ ძალადობას უმეტრება, განათლების დაკეცვა და დაქვეითება მოჰქონდა თან. ათასწლეუნიანი კულტურის მქონე ინდოეთს 4/5-ზე მეტი მოსახლეობისა უწიგნური ჰყავს. უარესი მდგომარეობაა პაკისტანში. საერთოდ, არაბული ქვეყნების უმრავლესობაში წერაკითხვის მცოდნეთა რიცხვი 10 პროცენტს არ აღემატება.

ყველაზე მძიმე მინც იმ ხალხთა მდგომარეობაა, რომლებიც დღესაც ვინციდიან კოლონიურ ჩაგვრას.

უმდიდრესი ქვეყანა: ურანთა და ალმასით განთქმული ბელგიის კონგოს მოსახლეობის 50 პროცენტზე მეტი იტანჯება მალარიით, მოსახლეობის ნახევარზე მეტი ძილის დადამყოფი ფიზიკით, ქვეყანაში 60.000 კეთროვანია, ხოლო ახლადდაბადებულ ბავშვთა უმრავლესობა (ნახევარზე მეტი) სიცოცხლის პირველსავე წლებში იღუპება... და ამდენ უმედურებასთან ერთად სწავლა-განათლების მადლსაც მოკლებულია კონგოს ხალხი.

შიმშილი, ეპიდემიური დაავადება, სიღატაკე, ამორალურობა თანამგზავრია უწიგნურობის.

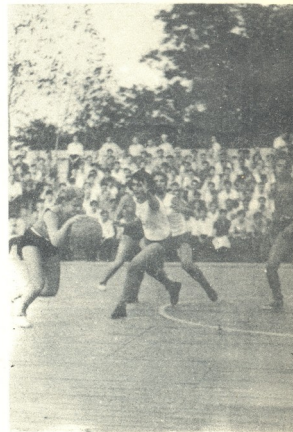
მის წინააღმდეგ კაცობრიობის საუკეთესო ნაწილი იბრძვის და ეს არის ბრძოლა ადამიანის საუკეთესო მომავლისათვის.

ТБИЛИСИ АВГУСТ 1958
ქართული მოსწავლე
სპორტსმენების
გამარჯვება

უჩვეულოდ გამოიყურებოდა აგვისტოს თვეში თბილისი... საქართველოს დედაქალაქი ქრიაშულით აევსო ჩვენი თვალწიგნული ქვეყნის ყველა კუთხიდან წარმოგზავნილ 4.000 ნორჩ სპორტსმენს — მოსწავლეებმა მებრუნე საკავშირო სპარტაკიადის მონაწილეთ.

ორ კვირას ეჯობებოდნენ მრავალ ასულ ათასიანი მოსწავლე სპორტსმენთა არმიის რჩეული წარმომადგენლები ერთმანეთს და მოქნილობაში, სისწრაფესა და გამბედაობაში.

ჩემპიონი-პრინტერები ა. ბედუკაძე და მ. ვაიზანიანი უტო ს. ინანოვის

ორი კვირა გრძელდებოდა დამახული ბრძოლები თბილისის სპორტულ მოედნებსა და საცურაო აუზებში, ტრეკებსა და სტენდებზე.

მოკავშირე რესპუბლიკების, მოსკოვის, ლენინგრადის, «შრომითი რეზერვების» და გზათა სამინისტროს 19 კოლექტივი სპორტის ცამეტ სახეობაში თავგანწირვით იბრძოდა ჩემპიონის საპატიო ტიტულითა თვის. სპორტის თბილისელი გულშემატიკერები ჩვეული ინტერესით და ხალისით ადევნებდნენ თვალყურს ახალგაზრდა სპორტსმენთა გამოსვლებს, სიხარულითა და ტაშით ეგებებოდნენ ყველა მათ რეკორდს, მიღწევას—წინ გადადგმულ ნაბიჯს.

ამ შიდილში დიდი გამარჯვება მოიპოვეს ქართველმა მოსწავლეებმა. სპარტაკიადის ჩემპიონობაც მათ ერგოთ წილად. რვა პირველი, ორი მეორე, სამი მესამე და სამი საკავშირო რეკორდი—ასეთია ქართველი გოგონებისა და ჭაბუკების სპორტული ბრძოლის სასახლო შედეგი.

ამ საპატიო გამარჯვებაში თავისი წვლილი შეიტანა თვითუღმა მოსწავლემ. განსაკუთრებით კი ახალგაზრდა სპორტის ოსტატმა მზია ნინოვილმა. მან განმეორებით მოიპოვა სპარტაკიადის აბსოლუტური ჩემპიონის წითელი მაი-

სური ტანვარჯიშში. შესანიშნავი ორი საკავშირო რეკორდის ავტორია თბილისელი მოსწავლე ლ. ივლევა, რომელიც ორ სახეობაში—სივრცეზე ხტომასა და ხუთქიდეში გახდა ჩემპიონი. აღსანიშნავია, რომ მისი შედეგი სივრცეზე ხტომაში მხოლოდ ორი სანტიმეტრით ჩამორჩება სპორტის ოსტატის ნორმას.

თავი ისახელეს და რეკორდსმენ-ჩემპიონები გახდნენ აგრეთვე ყაზახი ს. ისამბაევი, მოსკოველი ბ. ნოსკოვი, თბილისელი ი. დიპა-

კოვი, ლიტველი ი. იაშნინისი და სხვები.

ჩემპიონის შედეგები სკოლის მერხზე იჭედება და ეს იცის ყველა სპორტსმენმა.

აშკარაა. დღევანდელი მოსწავლეები, ნორჩი სპორტსმენები, ღირსეულ მეტოქეობას გაუწევენ სახელოვან სპორტის ოსტატებს საბჭოთა კავშირის ხალხთა მეორე სპარტაკიადაზე 1959 წელს ქალაქ მოსკოვში.

რ. მელაძე

დედას გულში ჩიერა პატარა და ხა-
წლოს გასწვრივ მიმოდოდა. ბავშვს
შუბლი გატყდებოდა, ტირიდა, ქოხის
ნახევრად ღია სახურავში თოვლი და
წინა დაუბრკოლებლად ჩამოდიოდა.
სუხიანი ქარი უბერავდა და გულსაკ-
ვლავად უტყენდა. დედა გულსგამაწყა-
ლებლად ფიქრებს წადო: დარბილებსათ-
ვის ცხოვრება ჯოჯოხეთია, დიდებულებს
ცო წამთარც და ზუსტად სწავლებს
გაუხდიათ. ოჰ, ნეტავ დროზე მოვლას
ბოლო ამ საწინელ ამინდებს და მშვი-
დობით გამოვაწამორო პატარები...

ჩამოსწვლად. ამანჯრენია ღამე, როცა
შინაშე იდედა თვითრად ათენებს. ვერ-
წარი ქარი ძალუშად აწუხება კედლებს
და ქალს იტყენება, თიქოს ვარით ვი-
ლაც ვადებს და მოთვავს.

... ოჯახის მამა მისე საშოვარზე სად-
ღაც შორს გადაკარგულა. ადრე იგი
თავისაზე სოფელში მოვამთავრობდა,
მაგრამ როცა ოჯახს მოკვდა და წერილ-
შეულის პატარო გახდა, უკადრებსდა
გაუძირდა ცხოვრება. მისი იძულებული
გახდა ზღვისსაძებლად შორს გაჭირლი-

ცი, გაცლილებით უარესი იყო გლდები ქალის
ბედები.

— ჩვენს დროში ქალს პატარონი გა-
უნდა.— ამოხოს მატრონე ალავერდაშვი-
ლი.— შრომარც, სახელმწიფოებრივ
ცხოვრებაშიც აქტიური და დასუსტუ-
ლია იგი. რამდენი გაჭირვება გამოვიარე!
შრომისგან წელში ვწყდებოდი, მაგრამ
მაინც არაფერი მებადა. კომუნერებოა
რამ დაარსდა, შემდეგ გაიშალენით
წელში— თქვა და ნათელ თვალებში
სხივი ჩაუვავა.

...საკომუნერო ცხოვრების შეტემა
1930 წელს შეანათა სოფელ არბოშიცი
და ალავერდაშვილების ოჯახშიც სიხარ-
ული შეიტანა. მისე მშობლიურ კერას
დაუბრუნდა და მეუღლესთან ერთად
საკომუნერო ვენახების გაშენების ერთ-
ერთი პიონერი გახდა.

გლდებში თავდაპირველად ეკითა უფუ-
რებდნენ მანდილოსნის შრომის კომუ-
ნერებოაში, მაგრამ ახალი ცხოვრების
სიკეთით გახლდებულმა მატრონე მალე
დაუბრუნდა სასტუმროებს, რომ ქალს
სარგებლობის მოტანა ყველგან შეუძ-

და ვაზის ჩაურაში, როცა ვაზმა თანდა-
თან აიურა ტანე, მატრონე მუდამ იმის
ზრუნვეში იყო, რომ დროზე გაეხლათ,
შეუტელოდა და აებვიათ.

1939 წელს მატრონე ალავერდაშვილი
მეცნიერების მირველი ბრიადის მერ-
გოლური გახდა და აქედან მიცემი-
ბული მან ვაზისაში ზრუნვა გააახტედა,
კომდე უფრო შეუვარდა ვაზი, შევი-
ვით უზოვდა. როცა ნაკეის დაულოდა,
სათუფად ეტებოდა მის ნაწ უთოლებსა
და ღერწებს. აქ ბალახს ამოვადედა,
იქ ზაფხისტ ულორტს ჩამოაცილდა, შემ-
დეგ თავის რგოლის წვერებს ეკლდედ
შეგაროვდა. ვენახს დროზე გათონდა,
ნიადაგში ნაკელს შეიტანდა, ორ-ნაშკარ
გაფურჩქნადა, ხოლო რამდენიმეჯერ
შეწამადა. შემოდგომაზე ხში
ღრმად დახარავდა და შენდებ კომეც-
მისწავდა. მერგოლურს მოხეწებდა არა
ქინდა, ცდილობდა დროულად და ხარ-
ისხიანად შეესრულებინათ ყველა
თუჩავია, ორემ ვაზი სათუთა, ხედი
ურ მიკლდა, დაინიდება და მოხავალს
არ მოვცეხს.

სოფლის მეურნეობის პრობლემა

ყო და აი, ახლა განჯავში ვიღაც გადამ-
თილის— გერმანელი მემამულის ვენახში
მუშაობს, მძიმე მოქანცველ შრომაში
მთელ დღეს ასწორებს, მაგრამ ცოლშვი-
ლის შენახვა მაინც უჭირს.

სამი პაწია შვილის დედა მატრონე
თითქმის მარტო ეწევა ოჯახის მძივე ჰა-
სანს და თავის განჩინს დღეს წყევლის.
ქალს თვალთვან ცრემლი ჩამოუცურდა,
მაგრამ ძალა მოიკრბა, პატარებს მზრუნ-
ველი თვალი გადავადლო— ტბილად ეძი-
ნათ, მიტუნეს სუნთქვა დაღინჯებოდა.

ინალო, დიასახლისმა კარი გამოაღო
და თვალი გააულოდა ფერდობზე შეფე-
ნილ ქოხსაზე, რომელთა შორის თითო-
ორ-ოღა ჩვეულებრივი სახლიც ჩანდა,
აქ-იქ კვამლის სვეტები აღმართულიყ-
ნენ, ჯაგანწყვეტილი სოფელი იღვებე-
და...

სეთი იყო მაშინდელი სოფელი— არ-
ბოშიცი და მისი დაუჩავებული გლდებ-

ლია. მეცნაებოა სოფლის მეურნეობის
ერთ-ერთი რთული დარგია, იგი სიტე-
მატურ და მათბულ შრომას მოითხოვს.
მაშინ კი, მთი უმეტეს, მანქანები სრუ-
ლიად არა ჰქონდათ და ყველა სამშრო-
ბოლო სრულდებოდა. არბოშიციელი
კომუნერები უამირს ტბენდნენ, საეწა-
ლე ფართობიდან ჯაგანარს ჰყრიდნენ,
ნიადაგს საუფოავებდნენ და ბარავდნენ.
მატრონემ ყველა სახის სამშრობო მი-
ლი მონაწილეობა და კომუნერების
ხელმძღვანელებს გაახარა.

— ყოჩაღ, ქალო! ნეტავ მამაკაცებიც
ხად ბარავდნენ.— თქვა ერთ დღეს ბრი-
ადნარს, როცა მატრონე ნაშუშვიის
ხარისხი შეამოწმა.

მატრონეს ინიციატივით თანდათან გა-
არგდა კომუნერულ ქალთა რიგები და
მათი შრომითი წვლილი საეწაზე ნიადაგის
გასუფთავებაში, ნიადაგის დამუშავებაში

ალავერდაშვილის რგოლი წლთი-
წლობით ადიდებდა ურტმის მოხავალს
და სახლს იხევედა. რგოლმა 1948 წელს
5,2 ჰექტარის ვენახის თვითუღელ შექტარზე
100,5 ცენტნერი ყურტენი მოიყვანა, ეს
ამაგირს უმუბლიკის ფარგლებსაც გას-
ცდა.

1949 წლის 12 აგვისტოს ალავერდაშ-
ვილების ოჯახს არაჩვეულებრივი სახი-
ნარული დღე გაუთენდა: მათ შეიტყვეს,
რომ სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს
პრეზიდიუმის ბრძანებულებით მატრონე
დავითის ასულის სოციალური შრომის
გმირის წოდება მიენიჭა.

ალავერდაშვილებმა ახლა უფრო უშ-
კრად იგრძნეს თუ რა სასწავლის მოხ-
დენა შეუძლია ჩვენში შრომის. თავისუ-
ფელმა საკომუნერო შრომამ აქტიუ-
რი უზოვადობრივი ცხოვრების ფართო
გზაზე გამოიყვანა დატაკი, წინათ ყვე-
ლასაგან მივიწყებული უბრალო გლდები

ქალი, ყოფილი მოჯამაგირის ოჯახს ადამიანური ღირსება, მატრონის სიტყვას ძალა და ავტორიტეტი შეემატა. კოლმეურნეებმა მას ბევრი პასუხსავე მიჰქმე მიაწოდეს—ჯერ კოლმეურნეობის გამოცემის წევრად, შემდეგ მშრომელთა დემუტატების სასოფლო საბჭოს წევრად აირჩიეს. სახელოვანი კოლმეურნე ქალი კომუნისტური პარტიის რიგებში მიიღეს და დღესაც პარტიის წითელწყაროს რაიკომის პლენუმის წევრი და საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატია.

საკოლმეურნეო დოვლათით აივსა

ლი მძიმე ცხოვრებით მოქანცულმა გულმა...

— ძალიან მიმძიმეს ახლა ვაზის მოვლა. იმ არე-მარტომ მუშაობა გამიბრუნებდა, ხადაც თვითონ ტრიალებდა. სხვაგან მიმჩინეთ სამუშაო.—სოხოვა მატრონემ კოლმეურნეობის ხელმძღვანელობას. ანგარიში გაუწიეს. ქალმა ირი თვე დაყო მეფრინველეობის ფერმის პირველ ზრიგაში. ეს ზრიგადა მანამდეც მოწინავე იყო, მაგრამ მატრონეს მანებლმა თვალმა აქაც გაწინაა მონაგვარებელი საქმეები, აქც დააჩინა თავისი გამარჯვებული ხედი.

შრომის გვირი ორჯის ღენინის ორგანიზაციის თამარ ლომიძე, ბაბუღია აღმა დაშვილი, ნადია პატატიშვილი, დარკო სუნიაშვილი, შარა და ლიზა ბუღაშვილები და სხვები, სადაც თვითონაც იხსებულა თავი და სოფელიც ასახედა.

...რკო მან კვლავ შედგა ფეხი საკოლმეურნეო ვეზაში, გული ძალუზად აუტყვრდა, თვალებზე ცრემლი მოადგა, ეს მისი დარდიც იყო და სიხარულიც.

მატრონე ალავერდაშვილი, თავისუფალი საბჭოთა ქალი, ყოველთვის ადრეთის იმაზე მეტს, რასაც ჩვეულებრივ

ალავერდაშვილების ოჯახი. ძველი ქობის ადგილას ლამაზი ორსართულიანი სახლი აღიმართა, პირველი სართულის დია ნაწილში ცხელტრო კრიალა „მოსკვირი“ დგას. კომწია ეწო მწვანით შემოსილა. მას გამარჯვ ხელი ატყვია. მაგრამ ამ ზედმეტი ოჯახს რამდენიმე თვის წინათ უხედურება დაატყდა თავს—მატრონის მეუღლეს უტყრა უტყუნა ძვე-

— მატრო დეიდა პატრონად გამოვვიჩნდაო,—ამბობდა კმაყოფილი ახალგაზრდა მეფრინველე ნინო და ევედრებოდა „ჩვეთთან დარჩი, თავს ნუღარ დაგვანებებო“. მაგრამ მატრონა ვაზთან არის შეზრდილი და არ ეთმობა... გადაწყვიტა მას დაბრუნებოდა, ისევ წასულიყო იქ, სადაც შრომობენ მისი მეგობარი ქალები: სოციალისტური

მისგან მოვლიან. მას არასოდეს არ დაეწვევებოდა თუ რა ცნობისმოყვარეობით ათვალეიტებდნენ მისი შრომის მიღწევებს მოსკოვში სასოფლო-სამეურნეო გამოცენაზე მოსოფლიოს ყველა კუთხიდან ჩამოსული ექსპურსანტები. მეგობრული გრძობით გამთბარი ღმთლით ხვდებოდა მატრონე ბტუმრებს, რომელთა უმრავლესობას მანამდე არც

კი ენახათ ქართული ტანსაცმელი—ამ მანდილოსნის გულივით ხტებაკი თეთრი ლენკაჟი. გამოფენაზე შედივით სამჯერ წარსდგა ურჩქმის უხვი მოსავლის ოსტატი ქართველი ქალი, რომლის შუბლს მოხდენილი თავმორთულობა ამშვენებდა, ხოლო მკერდს გმირული სოციალისტური შრომის მადიდებელი ნიშანი.

* * *

კოლმურწეობის ეენახის ვეებერთელა ფართობში შევთავსახბურავიანი ქვრივი დგას და ამაჟად გაჟუტებს იისცერ ბურუსში ჩაფლულ ალაზნის ველს,

ლის გზეები სულ სხვადასხვანაირია და საშუალოდ გაყრილია. იქ ჩატბხილი ხილი, უფსკრული და მარცხიაჟი ფართო და ნათელი გზა, გამარჯვება და მომავალია! აღადერდაანთ ქვრივი მოთარანთ ქვრივზე მტირ გაჟირვება გამოიარა, მაგრამ თავი უკეთესად გაართვა ოჯახსურსა თუ საერთო საქმეებს, მისი ძალა ახალ, სოციალისტურ წყობილებასში, პატიოსან შრომასში.

...საშუალოდ შინ როცა ბრუნდება მოსიყვარულე ბებიას უვიღო-ხივილით ეხვევიან პატარა შვილი შვილები ნიაზი და ალიოშა, მარინე და თემური,

ფუნჩულა, ლოყაწითელა მარინე, დანიცი თემური იმ დღესაც კიბურე ჩამომსხდარიყვნენ და თვალს გზისკენ ექირათ. როცა მანქანა მათ ეწოშო შესრიალდა, პატარები წაშოშაღნენ, მაგრამ უცხოები შენიშნეს და გაბტუტულები თავიანი ადიდეს დაბრუნდნენ, თითქოს საყვედრობდნენ: თქვენ რათ გვიმდინარო, ჩვენ მატრო ბებიას ველოდებოდითო, მატრო ბებია კი ჯერ ისევე ეენახსოდა და მწყრივებს გაჟუტურებს. ვაჟმა დაუბრუნა მას ძალა, დარდი გადაუყარა.

ადამიანის მაცოცხლებელ საკოლმურწენო მინდვრებს, ოდნავ მზედაკრულ, ლოყებლაფლავა აღადერდაანთ ქვრივის ოთარანთ ქვრივისებური კვიანური და მბრძანებლური გამომეტყველება აქვს მხაკც მოკრძალებით ტყურობიან თანასოფლელები. მაგრამ ამ ორი, ძველი და ახალი ებოქის წარმომადგენელი ქა-

მართალია ოჯახის დედამ უფროხი შვილი დიდ სამაშულო ომში დაჟკარგა, მაგრამ უმცროსები—გიორგი და თენგოზი სახელოვანი კოლმურწენები დადგნენ და ოჯახი გააცოცხლეს. ბედნიერი მატრო ბებია გულში იკრავს თავის მომავალს და პატარების ტიტინი ყველა დარდს ავიწყებს.

ფოტო გ. ვახტანგაძის

აღადერდაანთ ქვრივის სურვილი იპყრობს—მოუვივოს ვაჟს და დაეყრდნოს მის ძალას. ისე, როგორც ვაჟები ეხვევა და ეყრდნობა მამარ კვიციანს.

მეჟენია ზუნდაძე

ჭამის კულტურის შ ე ს ა ხ ე შ

ბავშვს პატარაობიდანვე უნდა გამოეწვევებოდნენ ჭამის კულტურა და ჰიგიენური ჩვეულები. ეს უნდა დაეხმოდნენ თანდათანობით და სისტემატურად.

საკვებელი ბავშვს უნდა მიეცეთ წინასწარ გასაზღვრულ ერთსადაიმამს საათებში, ვინაიდან კვების რეჟიმს, გ. ი. საკვები უფლის რაციონალურ განაწილებას და სათანადო შუალედობას მის მიღებას, ძალიან დიდი წინშეუღობა აქვს. საკვების მიღება განსხვავებულ საათებში კვების წესის გადღეიერებულ გამოყოფას იწვევს, რაც ხელს უწყობს საკვების მოინჯების პროცესს. საკვების უფროდ მიღება კი არ აღემატება საკვლის მომწოდებელი უჯირების ფუნქციას, მცირდება მომწოდებელი უჯრის გამოყოფა და ვითარდება უმაღლობა.

ბავშვი ჭამის დროს უნდა დავცვათ მისთვის განკუთვნილ მაღალ სკამზე. უკეთესია თუ მას ეწეება საკუთარი დაბალი მაგიდა და სკამი. საერთო სუფრასთან პატარა ბავშვი არ უნდა დავსვათ, რადგან შეიძლება ისეთ კერძს წაჭტანოს, რომელიც მას არ ექმება. ბავშვს თავიდანვე უნდა გამოეწვევებოდნენ ცალკე ჭურჭლები, ხელსაზოცი და პირახაოცი. პატარა ბავშვი, ცხადია, თავისი ხელით ვერ შეჭამს საკვებს—დიდებმა უნდა აკაზონ. საკვებელი უნდა მიეცეთ დიწჯად, დავცვალოთ დღეღეჭვა, გადავლავა და როცა იგი პირდაღებული კოვხისაჲთ გაიწვივს, მხოლოდ მაშინ მივაგებოთ შემდეგი ლუკმა.

ჭამის დროს ბავშვი არ უნდა გაჯარიოთ სათანაშოებით ან ხალკრებით. ხშირად როცა ბავშვი არ ჭამს, მოზობლები საჩურჭრებს პირდებიან, ანდა მისი ყურადღება სხვა რამეზე გადააქვთ და ამ დროს საკვებს აჩეჩებენ. შესაძლებელია, ბავშვმა ან ხერხით საკვებელი მიიღოს, მაგრამ ამას სარგებლობა არ ექნება, რადგან, როგორც ვინახილია, ძალდატანებითა და უმადოდ შეჭებულს ორგანიზმი ცუდად ითვისებს.

ბავშვი უმადოდ ჭამს, თუ მას დავცვამთ მაგორასთან მაშინვე თამაშის, ხტუნვა-სირბილის შემდეგ. ის აუცილებლად უნდა დავასწნოთ, ხელები დავხანოთ და ისე დავაწყებოთ ჭამა. ცემა, ძალით, მუჭარით ჭამა მოქმედებს ნერვულ სისტემაზე და იწვევს მაღის დაკარგვას, ამიტომ მოთმინებით და დიწჯად უნდა დავაჯარიოთ ბავშვი, რომ საკვლის მიღება აუცილებელია.

ბავშვმა რომ მადიანად ჭამოს, უნდა მოეწოდებოდნენ გემრიელი, ნაირფეროვანი კერძები. სრულყოფილად მხოლოდ მრავალფეროვანი კვება ითვლება. ამიტომ ბავშვის მენიუს შედგენისას დღეამ მხედველობაში უნდა მიიღოს, რომ ერთიდაიგივე კერძები ხშირ-ხშირად არ განეწოდოს.

ბავშვს მადს უღებობს ლამაზნახატებიანი ჭურჭელი, მონდინილად გაწყობილი სუფრა. ამასთან ერთადვე სახშირად მარჯვე, მსუბუქე და გამაღებ უნდა იყოს.

ბავშვი უფრო ხალისიანად შემეცვეა საკვემს, როცა თვითონ ხზარობს დანა-ჩან-გასს, კოვხს. ფინჯანს.

უკვე შეიღარ-რვა თვის ასაკიდან ეტანება ბავშვი ფინჯანს და კოვხს. ცხრა თვის ასაკიდან ის უნდა მიეჩაჩვიოთ ზენი დაძმარებით ფინჯანიდან სმას. წლიანბავშვის ბავშვი უნდა ხზარობდეს კოვხს, სამი წლისა კი—ჩანგალსაც.

3-4 წლის ასაკიდან ბავშვი შეიძლება საერთო მაგიდასთან დავცვათ, გამოეყოფოთ მუდმივი ადგილი, რომელზეც დავაგებთ მუწამებსა და გადავფარებთ ხელსაზოცს.

ბავშვს უნდა განუფიქრებოთ, რომ საერთო ჭურჭლიდან საკვლის გადაღებისას არ შეიძლება მისი გაქმევა, გადაჩრება, რომ საკირთა ჯერ საკუთარ თუფშე გადმოიღოს კერძი და მერე მიირთვას.

დანა-ჩანგლის სწორად ხზარებას ბავშვი თავიდანვე უნდა მივაგებოთ. კატეგორი (ხორცსაგამში გატარებულო), ტუტელი, თევზი, კარტოფილი და სხვა აგვართი საკვებელი დანიოთ კი არ იჭრება, არამედ მარჯვემა ხელში დაჭერილი ჩანგლით, ხოლო ხელნახვე შემთხვევაში ჩანგლი მარცხენა მხარს უნდა ეჭიროვს ცოტა დამოჭედად, რომ თუფში მარცხენა ხელსაზოცი არ დასტტეს, დანა კი—გაღებულ ხელში.

თუფშთან, მარცხნივ მუდამ უნდა იდოს დამეცილი სუფთა ხელსაზოცი, რომლითაც

ჭამის დამთავრების შემდეგ ბავშვი პირს გააწმენდს.

ბავშვი დამაზად ჭამას უნდა მიეჩაჩვიოთ — ვასწავლოთ, რომ ჭამის დროს არ შეიძლება პირის წყლაგანი, საკვლის მიტოვება, მაგიდაზე და იატაკზე ნამცვეების დავრა, თუფში, კოვხით და დანა-ჩანგლით თამაში, ხელბმის კნევა, ბავშვმა უნდა იცოდეს, რომ დაუშეშებელია მაგიდაზე იდაყუებით დავრდნობა, სკამის რუყვა, გაჩახხული ჯდომბა, არ შეიძლება საკვლის აღება და პირში ჩადება დანიოთ. უხრდლობაა სუფრასთან ჯდომის დროს კბილებში გაჩაჩრიული ნამცვეების გამოღება თითოთ ან ჩხირით

თუფშე გადმოღებულო კერძა ბავშვმა ერთბაშად არ უნდა დაჭრას წაჩრილ ნაჭრებად, რადგან ნაჭრებად დაჭრილო ჩჭარა ცოვდება, უფეშრდება და ორგანიზმიც კარგად ვერ ითვისებს. ამიტომ კერძები ჭამის პროცესში თანდათანობით უნდა დაჭიროს.

ბავშვმა ცხელ საკვებს ცივი, ან პირიქით, ცივს ცხელი არ უნდა დააყოლოს.

მიეგრწოდვან ბავშვებს არ უნდა მიეცეთ (თუფდაც უმნიშვნელო რაოდენობით) მაგარი სასმელები—არაყი, ლიწო, კონიაკი, ლღუღი და სხვ. ასევე არ მიეცემა მათ მუჭი ჩაი და ნატურალური ყავა.

ბავშვი სუფრიდან უნდა ადგეს მხოლოდ ჭამის დამთავრების შემდეგ მოზობლის ნეხართვით. ადგომის შემდეგ მან სკამი ადგეღებ უნდა დადგას და მადლობა გადაინახოს.

ე ქ ი მ ი თ ა მ ა რ ს უ ლ ა ძ მ ე ლ ი მ ი.

მას ნახულობენ ჩაის პლანტაციებში, ნახულობენ და უკვირბ—27 წლის სოციალისტური შრომის გმირი? და როგორ აოცებთ, როცა შეიტკობენ, რომ ასევე ხუცისინ ასული ბერიკე შრომის გმირი ახლა კი არ გამზადარა, მ წლის წინაო, როცა იგი მხოლოდ 19 წლისა იყო.

ბავშვობიდან დადიოდა ჩაის საკრეფად. საშუალო სკოლა დამთავრდა და კოლმეურნეობაში წაიდა სამუშაოდ. ცალკე ნაკვეთი გამოეყვანა, წახალისებს.

1949 წელს უხვმოხალისე იყო ასიგაფის. ამ წელს ბათუმის რაიონის ჩაისუბნის ტელმანის სახელობის კოლმეურნეობამ მასზე გააბრუნებელი ნახვებიან პექტარი ფართობიდან 6.040 კილოგრამი ჩაის ფოთლოდ მიიღო.

ახლა კვლავ პლანტაციებშია, კვლავ სამაგლოდ შრომობს. შინ ხუთი შვილი ეზრდება, სულ ერთმანერზე უკუყვით. ვარეოთ კი, მინდვრად, მის მოვლილო ზუქქენ სხვების ნაკვეთობთან მეტოცობენ.

სიროპები და წვეთები

კომპოსტოს წნილი

ხილის სიროპი

ვაშლი, მხხალი ან ატამი დაქერილი თხელ ნაჭრებად, დაახლო ცივი წყალი, იხითი ვარაუდით, რომ 1 კილოგრამ ხილზე მოდიოდეს 6 ჩაის ჭიქა წყალი, დახურეთ თავი და ასე დატოვეთ მეორე დღემდე. შემდეგ მაგარად გახურეთ, მიადებულ სითხეში ჩაყარეთ შაქარი (კილოგრამ წვენი ნახევარი კილოგრამი) შედგით ცეცხლზე, ურიეთ კოვზით და ადუღეთ 20-25 წუთის განმავლობაში, შემდეგ გააცვიეთ, გახურეთ, ჩაახსით ბოთლებში, დაუცავით თავი, დალუქეთ და შეინახეთ გრილ ადგილას.

კომპოსტოს წნილის ჩადებისას მასალას ვიღებ შემდეგი შეფარებით: 20 კილოგრამ კომპოსტოზე 2 კილოგრამ ოხრაბუშს, 1 კილოგრამ ნახურს, 2 კილოგრამ სტაფილოს, 2 კილოგრამ ხუფრის ჰარახალს, 300 გრამ ნიორს, 600 გრამ ქვაპაროს, დაფინს ფთოთლას და წიწკას გემოვნების მიხედვით.

დასაწილებლად ვარჩევ თეთრ, მკვიდრად შეტრულ კომპოსტოს თავებს, ვჭრი თვითონულს ნაწილად, ოხრაბუშისა და ნახურის ძირებს—შუაზე, სტაფილოსა და ჰარახალს (ჰარახალს უნდა იყოს ძალზე წითელი ფერისა და მოტკეპო გემოსი)—თხელ ფენებად, ნიორს ვარჩევ კიბულად.

ქახრში, მინის ან თიხის ქილაში დაბრუნებულ ფენად ვაწყობ ნახურსა და ოხრაბუშს, შემდეგ სქელ ფენად კომპოსტოს, იხევ ნახურს, ოხრაბუშს, აგრეთვე დაჭრილ ჰარახალს, სტაფილოს, ნიორს, დაფინს ფთოთლას და წიწკას, ცალკე კომპოსტოს და ასე ბოლომდე, თავზე კი ვაწყობ ნახურს, ოხრაბუშსა და დაფინს ფთოთლს. ზემოდან დავასხამ ადუღებულ, ცხელ მარილწყალს ისე, რომ ჭურჭელს სამ მეთოხედზე მოადგეს, მეორე დღეს დადებნი და ვუმატებ კომპოსტოს, დავადებ ბრტყელ ქვას და ზემოდან გადავარებთ თხილ რაიმეს. მზერად ვაჩქარებ, ვახურებ, დაწინებთ შემდეგ კი ცივ ადგილას ვაგამავებს და იქ ვინახავ.

დაჭრ ი ლ ი კ მ ბ მ ს ტ ო ს წ ნ ი ლ ი. კომპოსტოს, სტაფილოსა და ნიორს ვჭრი მომცრო ნაჭრებად, ავურჩევ ერთმანეთში და მჭიდროდ ვაწყობ დასაწილებლად ჭურჭელში.

ადუღებულ მარილწყალში ცეცხლიდან გაშვებულების ვდებ ნახურსა და ოხრაბუშს ძირებიანად და დაჭრილ ჰარახალსა და დაფინს ფთოთლს, ცხლად ვასხამ ჭურჭელში ჩადებულ კომპოსტოს, ისე რომ თავამდე არ შემოადგეს, ვაცივებთ შემდეგ მაგარად დატენი.

დავუშავებ კომპოსტოს, ზემოდან დავაწყობ ნახურსა და ოხრაბუშს და თავს დავხურავ. დაწინებლამდე ვინახავ თხილ ადგილას, მერე ცივ ადგილას ვაგამავებს. ასეთი წნილი მდიდარია ვიტამინებით და გემოთილია.

თუ გვსურს წნილი თეთრი ფერისა იყოს, მაშინ შევამზადებთ უპარაფორად. ბოსტნეულს ვიღებ ასეთი შეფარდებით: 10 კილოგრამ კომპოსტოზე ერთ კილოგრამ სტაფილოს, 300 გრამ წიორს, 1 კილოგრამ ნახურსა და ოხრაბუშს, 1 კილოგრამ ჰარახალს, 50 გრამ დაფინს ფთოთლს და 300 გრამ ქვაპაროს.

შვხანი პამიდორის წნილი

დასაწილებლად ვიღებ დიდრონ პამიდურებს, ვჭრი სივანეზე, ისე, რომ ნაწილები ერთმანეთს არ მოცილებოდეს, დაჭრილ ნახურს, ოხრაბუშს, ნიორს, წიწკას ავურჩევ ერთმანეთში და ვადავებ გაკრილ პამიდურებში, ამა მომზადებულ პამიდორს მჭიდროდ ვაწყობ ჭურჭელში—თავამდე, ზემოდან ვაწყობ ნახურს, ოხრაბუშს და ცერტოვს, ვასხამ წინასწარ ადუღებულ და ცაცივებულ მარილწყალს, მოვურავ თავს და იმავე წესით ვინახავ, როგორც კომპოსტოს.

თუ წინადად ვდებ დაუჭრელ პამიდორს, მაშინ არც სხვა ბოსტნეულს სჭირდება დაჭრა, ჭურჭელში ფენებად ვადავებ. მასალას ვიღებ შემდეგი შეფარდებით: 20 კილოგრამ პამიდურზე 1 კილოგრამ ნახურს, 2 კილოგრამ ოხრაბუშს, 300—500 გრამ ნიორს, 600 გრამ ქვაპაროს, დაფინს ფთოთლს, ცერტოვს და წიწკას გემოვნების მიხედვით.

დასაწილებლად საერთოდ უკველთვის ვიღებ ასხლდაკრეფილ დაუზინებელ ბოსტნეულს. წნის ვდებ საფლდაგულად გაწმენდილ და გასუფთავებულ ხის, თიხის, ან მინის ჭურჭელში.

დ ი ა ს ა ხ ლ ი ს ი ო ლ ლ ა ბ რ ი მ ა ჰ ი მ .

პიტნის სიროპი

პიტნის ფოთლები დანაყეთ ხის ან ფაიფურის ჭურჭელში, ჩაყარეთ დიდ ბოთლში, დაახლო მედიკრ წყალი, ორჯერ მეტი ვიდრე პიტნა, დახურეთ თავი და დადგით თხილ ადგილას, მეორე დღეს გახურეთ ხელის წნებში, შემდეგ სუფთა ტილოს პარკში, მიადებულ სითხეს დაუტოვეთ იმდენივე შაქარი და ადუღეთ ორთქლში, ე. ი. ის ჭურჭელი, რომელშიც სითხეა, ჩაუხურეთ პანელაზებულ მდურარე წყლიან ქვაბში და ადუღეთ დაახლოებით 30-40 წუთი, ვაცივების შემდეგ შეინახეთ მჭიდროდ თავმოკრულ ბოთლებში.

პიტნის სიროპი

კურკაგამოცდილი დიმიონის გული ხის კოვზით ჩაახსინეთ ფაიფურის ჯაშში, შემდეგ გახურეთ, თვითონულ ჩაის ჭიქა წვენი მდურარე წყლიან ქვაბში შაქარი, აურეთ და სამი დღე დადგით მზეზე შემდეგ კი ცივად შეინახეთ. ეს ვიტამინებთა და მინერალური მარილებით მდიდარი წვენი მეტად მარცხებულთა და გულთი დაავადებულთათვის.

წინადადება

ჩანართი გვერდებში დაბეჭდილია ფოტოცენტოგრაფია

რედაქტორი თეო აბაშმაძე.

სარედაქციო კოლეგია: მ. ბარათაშვილი, ე. ზალდავაძე, ე. თავაძე, მ. კალანდაძე (პ. გ. მდივანი), თ. ლაშქარაშვილი, ბ. მჭედლიძე, ვ. ხირაძე, ქ. ხიხარულიძე, ნ. შალუტაშვილი, ნ. ჯავახიშვილი.

ნომერი გააფორმა ლ. შენგელიაძე.

რედაქციაში შემოსული წერილები ატარებს არ უბრუნდებათ.

საპარტიზოლოგ კომპარტივის ცენტრალური კომიტეტის ბაზოცეფოლოგა

Ежемесячный общественно-политический и художественно — литературный журнал „Сабчота Кави“.

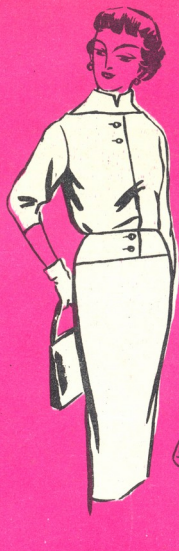
Издательство ЦК КП Грузии.

რედაქციის მისამართი: სულხან-საბანო

ქ. № 15. ტელ. 3-68-71.

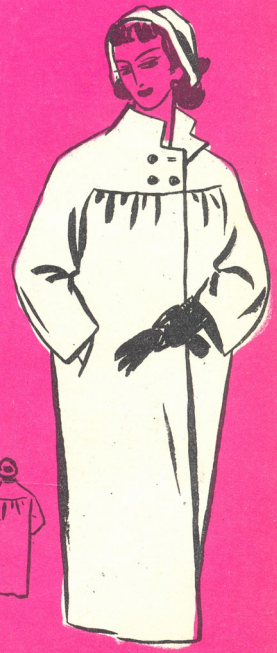
ტირაჟი 25.000. ფული 3 მან. შეკვეთის № 934, უფ. 03680.

საქ. კვ ცესის გამომცემლობის პოლიტიკური კომისიის „კომუნისტა“, ლენინის ქ. № 14.

პიჯამები

- 04-37. შალის კაბა პერანგული ტრისისა. შესაყრავი — უკან. ქაშარი — თქოვზე. ავტორი — თ. კალანდარიანი.
- 02-49. შალის კაბა. ბლუზის ზემოდან ჩასაცმული. ავტორი — ლ. ავალიანი.
- 07-24. შალის კოსტუმი. დაწველი წელი. ავტორი — ე. ჯავახიშვილი.
- 7-104. შალის კოსტუმი, ტანზე გამოყვანილია. ავტორი — ე. ჯავახიშვილი.
- 91-15. გაბარდინის პალტო მთლიანად გამოჭრილი სახელოებით და თავისუფალი საყელით. ავტორი — ე. ატაბაიანი.
- 07-21. პალტო შალის ქსოვილისაგან, კონტრასტით. ავტორი — ე. ჯავახიშვილი.

5-7/169

6.218/187

